

TÁJVÉDELMI KÉZIKÖNYV

TÁJVÉDELMI SZEMPONTOK VIZSGÁLATA A HATÓSÁGI ELJÁRÁSOKBAN

2010

A kiadvány a Tájvédelmi Kézikönyv harmadik, átdolgozott kiadásának internetes verziója. A második kiadás a hatályos jogszabályi környezetre tekintettel aktualizálásra került, azonban a kiadvány nyomdai előkészítése még nem történt meg, így az internetes verzió csak tartalmi szempontból tekinthető véglegesnek.

Az eredeti változatot írta (2006):

Csőszi Mónika, Duhay Gábor, Kincses Krisztina

Átdolgozta és szerkesztette (2007):

Csőszi Mónika, Babus Friderika, Duhay Gábor, Kellner Szilárd, Dr. Kiss Gábor

Átdolgozta és szerkesztette (2010):

Csőszi Mónika

Az eredeti változat elkészítésében és az átdolgozásokban közreműködött:

Árgay Zoltán, Brenyó Péter, Büki József, Gasztonyi Éva, Hahn István, Házi Judit, Laczikné Szatmári Csenge, Sinkóné Póka Mária, Radnai Anna, Selyem Anikó, S. Homonnay Márta, Dr. Szabó Csilla

Vidékfejlesztési Minisztérium Környezet- és Természet megőrzési Helyettes Államtitkárság

Budapest, 2010

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	6
TÁJVÉDELMI ALAPFOGALMAK	8
A TÁJ VÉDELME NEK ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI	10
A TÁJBAILLESZTÉS ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI	13
A TÁJVÉDELMI SZAKHATÓSÁGI ELJÁRÁS SAJÁTOS SÁGAI	16
GYAKORLATI TANÁCSOK A TÁJVÉDELMI SZAKHATÓSÁGI HATÁSKÖRBE TARTOZÓ ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁSOKHOZ SZEMPONTOK VIZSGÁLATÁHOZ	21
1. TERMŐFÖLD MÁS CÉLÚ HASZNOSÍTÁSÁNAK HATÓSÁGI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁSA	21
<i>a) külterületi föld belterületbe vonása</i>	21
<i>b) külterületi föld végleges más célú hasznosítása</i>	21
2. TELEKALAKÍTÁSI ELJÁRÁS	24
3. ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉG ENGEDÉLYEZÉSE (ELVI ÉPÍTÉSI ENGEDÉLY, ÉPÍTÉSI ENGEDÉLY, ÖSSZE VONT ÉPÍTÉSÜGYI HATÓSÁGI ENGEDÉLY, BONTÁSI ENGEDÉLY, HASZNÁLATBAVÉTELI ENGEDÉLY, FENNMARADÁSI ENGEDÉLY)	27
<i>építmények, épületek hatósági engedélyezési eljárása</i>	27
4. A VILLAMOS ENERGIA TERMELÉSÉVEL ÉS SZÁLLÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS HATÓSÁGI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁS	31
<i>a) a nyomvonal kijelölésére irányuló vezetékjogi eljárás</i>	31
<i>b) erőmű (20 MW feletti) létesítése</i>	32
5. GÁZIPARI LÉTESÍTMÉNYEK, GÁZSZOLGÁLTATÁSI BERENDEZÉSEK TELEPÍTÉSÉRE, MEGSZÜNTETÉSÉRE VONATKOZÓ HATÓSÁGI ELJÁRÁSOK	35
6. A SAJÁTOS TÁVKÖZLÉSI ÉPÍTMÉNYEKRE VONATKOZÓ ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉSI HATÓSÁGI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁSOK	38
<i>a) felszíni vezetékek, a vezetékekkel és vezeték nélküli összeköttetésekkel összefüggő – felszíni burkoló, tartó, védő, jelző stb. – műtárgyak</i>	38
<i>b) felszíni tartozékok, tartószerkezetek, oszlopok, kábelszekrények, föld feletti jelzők, védőműtárgyak</i>	38
7. TÁVHŐTERMELŐ LÉTESÍTMÉNYEK LÉTESÍTÉSI ÉS A TÁVHŐVEZETÉK VEZETÉKJOGI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁSA	42
<i>a) távhőtermelő berendezés létesítési engedélye</i>	42
<i>b) vezetékjogi eljárás</i>	42
8. KÖZLEKEDÉSI HATÓSÁGI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁS	45
<i>a) autópálya, autóút, közút, magánút, zajárnyékoló létesítmények, valamint – a nem kizárólag gyalogos vagy kerékpáros forgalom lebonyolítására szolgáló – híd, felüljáró, alagút, aluljáró létesítésével, megszüntetésével, forgalomba helyezésével kapcsolatos eljárások</i>	45
<i>b) vasúti építmény engedélyezésére irányuló eljárás</i>	47
<i>c) állami és polgári repülőtér létesítésére és fejlesztésére irányuló eljárás</i>	48
9. ERDÉSZETI HATÓSÁGI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁS	52
<i>a) burkolt erdészeti feltáró út létesítése, bővítése, megszüntetése</i>	52
<i>b) erdőnek, illetve fásításnak minősülő földrészlet igénybevétele</i>	53
10. BÁNYÁSZATI SZAKIGAZGATÁSSAL KAPCSOLATOS ELJÁRÁSOK	56
<i>a) kutatásra vonatkozó műszaki üzemterv jóváhagyása</i>	56
<i>b) bányatelek megállapítása</i>	56
<i>c) bánya műszaki üzemi tervének jóváhagyása</i>	57
<i>d) bánya tájrendezési terv jóváhagyása</i>	57
<i>d) szénhidrogén-szállító és -elosztó vezetékek, illetve tartozékaik építése</i>	58

11. RÉGÉSZETI FELTÁRÁSOK, ILLETVE A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG VÉDELMEÉRŐL SZÓLÓ 2001. ÉVI LXIV. TÖRVÉNY 63. § (2) BEKEZDÉS A), B) ÉS G) PONTJÁBAN MEGHATÁROZOTT TEVÉKENYSÉG ENGEDÉLYEZÉSE	60
GYAKORLATI TANÁCSOK A FELÜGYELŐSÉG HATÓSÁGI HATÁSKÖRÉBEN VÉGZETT ELJÁRÁSOKHOZ.....	62
1. VÍZJOGI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁS	62
<i>a) Felszíni vízellátási rendszer építése, átalakítása, megszüntetése .....</i>	<i>62</i>
<i>b) vízimunka (állóvíz- és holtág-szabályozás, folyószabályozás, vízfolyásrendezés, területi vízrendezés) végzése</i>	<i>63</i>
2. A KÖRNYEZETI HATÁSVIZSGÁLATI ÉS AZ EGYSÉGES KÖRNYEZETHASZNÁLATI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁSRÓL SZÓLÓ 314/2005. (XII.25.) KORM. RENDELET HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ ELJÁRÁSOK	67
MELLÉKLETEK.....	70
A TÁJVÉDELMI SZAKHATÓSÁGI ELJÁRÁS SORÁN KIEMELT FIGYELEMMEL KEZELENDŐ TERÜLETEK ÉS ÉRTÉKEK JEGYZÉKE	70
ÖKOLÓGIAI ÉS TÁJKÉPI SZEMPONTBÓL KIEMELT JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETES ÉS TERMÉSZETKÖZELI ÉLŐHELYEK JEGYZÉKE	72
NÉHÁNY FONTOSABB INVÁZIÓS FAJ JEGYZÉKE	75

Felhívás

A kézikönyv használatának jogi korlátjai

Az Alkotmánybíróság által hozott 60/1992. (XI. 17.) AB határozat kimondja, hogy a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény garanciális szabályainak mellőzésével hozott minisztériumi és egyéb központi szervektől származó, jogi iránymutatást tartalmazó leiratok, körlevelek, útmutatók, iránymutatások, állásfoglalások és egyéb informális jogértelmezések kiadása és az ezekkel való irányítás gyakorlata alkotmányellenes.

Az Alkotmánybíróság határozatával összhangban a hatóságok kizárólag a jogi előírásokban (jogszabály, állami irányítás egyéb jogi eszköze) foglaltaknak megfelelően kötelesek eljárni, a kézikönyv nem keletkeztet kötelezettséget a hatóságok számára, valamint az abban foglaltakra hatósági határozatban hivatkozni nem lehet.

Budapest, 2003. szeptember 12.

Dr. Erdey György
Jogi és Koordinációs Szakállamtitkár

BEVEZETŐ

A Tájvédelmi Kézikönyv első kiadása 2004-ben jelent meg és 2005. év elején vált hozzáférhetővé az érdeklődők számára. A kézikönyv összeállítását az 1999. november 27-én hatályba lépett 166/1999. (XI. 19.) Kormányrendelet indokolta. A rendelet tájvédelmi szakhatósági jogkörrel ruházta fel a természetvédelmi hatóságokat, amelyek a kormányrendelet hatályba lépését követően szakhatóságként vettek részt a rendelet mellékletében felsorolt hatósági eljárásokban. Ezzel egy időben megfogalmazódott egy olyan kézikönyv létrehozásának igénye, amely a tájvédelmi szakhatósági feladatok ellátásához nyújthat szakmai segítséget, főként a természetvédelmi oltalom alatt nem álló területek, tájak vonatkozásában.

Az első kiadás óta eltelt öt év alatt jelentős változások történtek a tájvédelmi, természetvédelmi hatósági-szakhatósági rendszerben. Az elsőfokú tájvédelmi szakhatósági jogkört korábban gyakorló tíz nemzeti park igazgatóságtól e jogkörök – a többi hatósági-szakhatósági jogkörrel együtt – átkerültek a területileg illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségekhez. Ezzel a természetvédelmi hatóság a környezetvédelmi és vízügyi hatósággal együtt egy szervezetbe integrálódott. A korábbi, elkülönült tájvédelmi szakhatósági hatáskör is beépült a felügyelőségi rendszerbe, ahol a szakértői szervezeti egységek látják el e feladatkört a belső ügyrendben meghatározott módon. A nemzeti park igazgatóságok – a felügyelőségek felkérésére – szakértői, ellenőrzési feladatokban nyújtanak segítséget.

A Tájvédelmi Kézikönyv első kiadása rövid időn belül elfogyott, ezért -, továbbá a bekövetkezett változások miatt is - időszerűvé vált újbóli kiadása. A második kiadás kiemelt hangsúlyt fektetett a szervezeti és jogszabályi változások nyomán követésére, a szabályozások aktualitásának biztosítására. Az első kiadás óta eltelt időszak alatt lefolytatott hatósági, szakhatósági eljárások tapasztalatai szintén beépültek a második kiadásba, elősegítve ezzel is a kézikönyv gyakorlati alkalmazását.

2009. március 1-ei hatállyal ismét jelentős változás történt a tájvédelmi hatáskört érintő jogszabályokban. A szakhatósági részvétel köreit átfogóan módosító 362/2008. (XII. 31.) Kormányrendelet hatályon kívül helyezte a 166/1999. (XI. 19.) Kormányrendeletet, és - számos egyéb hatáskörhöz hasonlóan - a tájvédelmi szakhatósági részvétel eseteit is módosította, illetve a felhatalmazást áthelyezte az egyes hatósági eljárásokról szóló kormányrendeletekbe. Ezt követően a különböző kormányrendeletek módosításával ismét számos ponton módosultak a tájvédelmi szakkérdés elbírálásának lehetőségei, és a továbbiakban sem lehet stabil, hosszú távon változatlan szabályozási háttérrel számolni, ezért indokoltá vált a kézikönyv szerkezetének, illetve részben tartalmának átdolgozása olyan módon, hogy az elsősorban a szakmai szempontokra, és kevésbé az aktuális jogszabályi rendszerre épüljön.

Bízom benne, hogy aki kézbe veszi a Tájvédelmi Kézikönyvet, könnyebben eligazodik a tájvédelem szakterületén. A potenciális ügyfél megismerheti a tájvédelmi szakhatóság szemléletét, ezen keresztül kiszámíthatóvá válnak számukra a különböző tájátalakításokkal járó engedélyezési tervekre várható hatósági döntések. Ugyanakkor a hatóságok, szakhatóságok szakembereinek is segítséget nyújthat a Kézikönyv a különböző egyedi hatósági ügyek azonos elveken alapuló megítéléséhez, az ügyfelek számára elfogadható, kiszámítható döntések meghozatalához. Végül hasznosan forgathatják a központi közigazgatás, az önkormányzatok döntéshozói, a tervezők,

beruházók, fejlesztők is, hiszen a koncepciók, programok, tervek a hatósági engedélyezési eljáráson keresztül valósulhatnak meg.

Budapest, 2010. december

Tóth Péter
főosztályvezető
Vidékfejlesztési Minisztérium
Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály

TÁJVÉDELMI ALAPFOGALMAK

A tájvédelemben használt legfontosabb alapfogalmakat és azok meghatározását a kiadványban említésre kerülő jogszabályok, illetve magyar szabványok alapján ismertetjük, néhány esetben szakmai álláspontunk alapján kiegészítve.

Biológiai aktivitásérték: egy adott területen a jellemző növényzetnek a település ökológiai állapotára és az emberek egészségi állapotára kifejtett hatását mutató érték (1997. évi LXXVIII. tv. az épített környezet alakításáról és védelméről)

Biológiailag aktív felület: a zöld- és a vízfelület, valamint a termett talaj, amely fiziológiai-biológiai folyamatokkal szabályozott anyag- és energiacserét tart fenn környezetével. (MSZ 20370:2003)

Egyedi tájérték: az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény, és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van (MSZ 20381:1999)

Táj: a földfelszín térben lehatárolható, jellegzetes felépítésű és sajátosságú része, a rá jellemző természeti értékekkel és természeti rendszerekkel, valamint az emberi kultúra jellegzetességeivel együtt, ahol kölcsönhatásban található a természeti erők és a mesterséges (ember által létrehozott) környezeti elemek (1996. évi LIII. törvény a természet védelméről)

Tájértékelés: a táj természeti és művi (mesterséges) alkotóelemei, elemegyütteseinek ökológiai, ökonómiai és esztétikai jelentőségének meghatározása, minősítése (MSZ 20370:2003)

Tájjelleg (tájkarakter): a természetes és a művi (mesterséges) tájalkotó elemek aránya és térbeli elhelyezkedése (MSZ 20370:2003). A tájalkotó tényezők, valamint a természeti és művi tájjelemek eltérő és felismerhető mintázata, amely következetesen jelenik meg egy adott típusú tájban. A karaktert a tájalkotó tényezők, valamint a tájjelemek és -elemegyüttesek sajátos kombinációja teremti meg, s azok kölcsönhatása eredményeként alakul ki.

Tájpotenciál: a táj teljesítőképessége, mely kifejezi a tájhasználat lehetséges mértékét, valamint azt, hogy a táj milyen mértékben alkalmas a társadalom sokrétű igényének kielégítésére. Összetevői az adott tájegység egymással kölcsönhatásban álló ökológiai, ökonómiai és tájképi potenciáljai (MSZ 20370:2003 alapján)

Tájrehabilitáció: a korábbi használati mód következtében degradált területek tájvédelmi célú, ökológiai alapokon nyugvó helyreállítása (MSZ 20370:2003)

Tájrendezés: a táj ökológiai, műszaki, ökonómiai ismeretek és esztétikai elvek alapján történő alakítása annak érdekében, hogy a táj élettani kondicionáló hatása, termelőképessége, használati és vizuális értéke növekedjék (MSZ 20370:2003)

Táj szerkezet: a tájhasználat módjának, a különböző tájalkotó elemek és elemegyüttesek elhelyezkedésének térbeli rendje és területi aránya (MSZ 20370:2003)

Tájvédelem: a tájak esztétikai és funkcionális adottságait és jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és egyedi tájértékek megismerése, megőrzése, helyreállítása, valamint a tájak működőképességének fenntartása. A tájvédelem legfontosabb feladatai a következők:

- a tájhasználat lehetőségeinek (tájpotenciál) hosszú távú megőrzése a természeti erőforrások helyre nem hozható pusztításának megakadályozásával,
- a tájkarakter megőrzése, ami magában foglalja a tájképvédelmet is, valamint
- az ún. egyedi tájértékek védelme (az 1996. évi LIII. tv. alapján).

Tájvizsgálat: a tájalkotó tényezők és tájelemek számbavétele történeti változásaik és jelenlegi állapotuk alapján (MSZ 20370:2003)

Zöldfelület: növényekkel időszakosan vagy tartósan fedett terület (MSZ 20370:2003)

Zöldfelületi elemek: zöldterületek, erdőterületek, mezőgazdasági területek, telkek növényzettel fedett részei, út és térfásítások, védőfásítások, vízpartok kísérő növényzete, vízfolyások menti fásítások és természetes társulások (MSZ 20370:2003)

Zöldfelületi rendszer: a települések közigazgatási területén a zöldfelületi elemek településökológiai, szerkezeti és funkcionális kapcsolatban álló összessége, illetve kialakított rendszere (MSZ 20370:2003)

Zöldterület: településrendezési önálló területfelhasználási egység megnevezése; állandóan növényzettel fedett, beépítésre nem szánt közterület (1997. évi LXXVIII. tv. alapján)

A TÁJ VÉDELME ÉS ENNEK SZAKMAI, HATÓSÁGI ÉRVÉNYESÍTÉSE RENDKÍVÜL ÖSSZETETT ÉS BONYOLULT FELADAT.

A táj védelme és ennek szakmai, hatósági érvényesítése rendkívül összetett és bonyolult feladat. Vannak olyan elemei, amelyekre az épített környezetre, a területrendezésre, területfejlesztésre vonatkozó jogszabályok érvényesíthetők, másokra a környezetvédelem, leginkább a természetvédelem jogszabályai alkalmazhatók és mindezeket keretbe foglalják a természet védelméről szóló törvény megfelelő jogszabályhelyei, illetve ennek végrehajtását tartalmazó rendeletek. A természet védelméről szóló törvény a természet és a táj védelmét mindenki számára kötelezővé teszi, tehát más tárca, önkormányzatok jogalkotásában is gondoskodni kell erről a követelményről, de elsődlegesen a természetvédelemért felelős tárca feladata e követelményeknek érvényt szerezni.

Egy beruházás hatósági engedélyezésénél a hatóságnak, szakhatóságoknak az összes körülményt mérlegelni kell a tényállás tisztázásához, a tájvédelmi szempontokat is. Abban az esetben, ha egy beruházás tájvédelmi, természetvédelmi érdekeket sért, és más jogszabályok szerint szintén megvalósításra alkalmatlan, akkor a tájvédelmi szakhatóságnak feladata erre a hatóság figyelmét felhívni, hiszen elsődleges cél a nem engedélyezhető, vagy csak jelentős módosítással engedélyezhető beruházás jogszabályellenes megvalósításának megakadályozása. Ugyanakkor kizárólag erre nem lehet hivatkozni, hiszen az állásfoglalás kialakítása csak a tárca illetékességébe tartozó jogszabályokon alapulhat.

A tájvédelmi szakhatósági tényállás megállapítása, különösen a településrendezési tervek vonatkozásában érintett beruházások esetében az ilyen tervek véleményezésével kezdődik. A „zöld” hatóságnak ugyanis véleményezési jogköre van a településrendezési tervek elfogadási eljárásában. Már itt figyelemmel kell lenni arra, hogy a terv által meghatározott településrendezési követelmények – különösen ha a település beépített területei is természetvédelmi oltalom alatt állnak – később tájvédelmi, természetvédelmi hatósági szempontból elfogadhatók lesznek-e, mert azok hosszabb időre meghatározzák a területfelhasználások rendjét, a területeken folytatható (építési) tevékenységek szabályait.

Abban az esetben, ha az önkormányzat a természetvédelmi, tájvédelmi véleménnyel ellentétes rendeletet hoz, igen nehéz lesz egyedi határozatokkal érvényt szerezni a vonatkozó táj- és természetvédelmi érdekeknek. Ezért ilyen esetben nagyon fontos a közigazgatási hivatalhoz fordulni, amely a rendelet törvénysértő jellegének vizsgálatát kérheti az Alkotmánybíróságtól.

A véleményezési eljárásban való következetes, határidőket pontosan betartó, megfelelően alátámasztott vélemények megküldésének elmulasztása esetén eléggé reménytelen szakmai és jogi érvet találni ahhoz, hogy a hatóság egyedi határozattal megakadályozza a nem kifogásolt, vagy „hallgatólagosan elfogadott” önkormányzati rendelettel lehetővé tett beruházást. Amikor egy ügy tájvédelmi szakhatósági jogkörben történő elbírálása folyik, e körülményekre is tekintettel kell lenni, ha szakmailag és jogilag körültekintően akar a szakhatóság eljárni.

A környezet állapotát jelentősen befolyásoló, illetve megváltoztató tevékenységek körének jelentős hányadára a 314/2005. (XII. 25.) Kormányrendelet környezeti hatásvizsgálat készítésének kötelezettségét írja elő. Ugyanakkor a nem hatásvizsgálat-köteles tevékenységek körében is lehet – és a legtöbb esetben van – olyan beavatkozás, amelynek igen jelentős a hatása a környezetre, a tájra, az élőhelyekre, az élővilágra.

A különböző beavatkozások által kiváltott, illetve bekövetkező hatások az élőhelyek és a táj jellegének szempontjából közvetlen, illetve közvetett formában nyilvánulhatnak meg. A különféle tájalakító, tájformáló tevékenységek következményei igen sok esetben rövidebb-hosszabb időeltolódással, fáziskéséssel válnak érzékelhetővé. Ezért rendkívül fontos, hogy ismerjük egy adott tájban előforduló természetes vagy emberi hatásra kialakult hagyományos tájhasználatot, tájszerkezetet, a természeti és épített környezet jellegét, arányát, összefoglalva a tájkaraktert, továbbá a tájban található jellemző élőhelyeket, ezek ökológiai jellemzőit, illetve fennmaradásukhoz, működésükhöz szükséges ökológiai és környezeti feltételeket.

A táj magába foglalhatja a jogszabállyal kihirdetett Natura 2000 területeket is, tehát egy-egy beruházás, tájalakítás során a tájvédelemnek ki kell térnie az érintett Natura 2000 jelölő fajokra gyakorolt hatásokra is.

A települések belterületeinek épített környezetével tájvédelmi szempontból abban az esetben kell foglalkozni, ha a belterület természetvédelmi oltalom alatt áll. A települési környezet tájvédelmi feladatai elsősorban a településképre, az utcaképre, a településszerkezetre, az épületek látványára, a zöldfelületek és a természetes élővilág megóvására, feltárására, megőrzésére terjednek ki.

A természetvédelmi oltalom alatt nem álló területeken a tájvédelemnek elsősorban a külterületeken van jelentősége, a táj karakterének, látványának, táji értékeinek – beleértve a természeti és épített elemeket is – megőrzésében. Új beruházások, átalakítások, területfelhasználások stb. esetében a tájbaillesztés kötelezettsége hárul az építetőre és a hatóságra egyaránt.

Tájvédelmi szakhatósági hatáskörben eljárni a vonatkozó jogszabályok szerint kell és lehet, de különösen települési környezetben, építési ügyekben, telekalakításnál a településrendezési, településfejlesztési, területrendezési és területfejlesztési tervezési és jóváhagyási rendszert sem szabad figyelmen kívül hagyni.

A tájvédelem és ezzel szoros összefüggésben lévő természetvédelem érdekeit már a területi és települési tervezési rendszerekben is érvényre kell juttatni, ugyanis ennek hiányában a hatósági-szakhatósági egyedi eljárásokban összeütközések keletkezhetnek a települési tervek követelményei és a hatósági döntések között. Ezért nagyon fontos, hogy a településrendezési tervek összhangban legyenek a tervek által lefedett területekre vonatkozó tájvédelmi, természetvédelmi célokkal. Különösen fontos a beépített területek és a beépítésre szánt területek vonatkozásában a természeti területek, a zöldfelületek megőrzésének érvényesítése. A környezetvédelemért felelős miniszter egyetértésével keletkezett és hatályba lépett 9/2007. (IV. 3.) ÖTM rendelet, amely a területek biológiai aktivitásértékének számításáról szól, biztosítja, hogy a településeken ellenőrizhető módon megőrződjenek a zöldfelületek, sőt a jelenlegi zöldfelületek és beépített felületek aránya sem változhat a zöldfelületekre vonatkozóan kedvezőtlenül. A jogszabály nem csak a zöldfelületek nagyságát tekinti mértékadónak, hanem azok biológiai minőségét is (pl. gyepek, cserjék, fák, erdő, épített szerkezeten lévő növénytelepítés).

Javasolható megvizsgálni, hogy az érintett élőhelyeket összekötő struktúrák – mint például az ökológiai folyosók – állapotát a kérdéses területeken tervezett beavatkozások hogyan és mennyire befolyásolhatják, illetve módosíthatják, milyen funkcionális zavart okozhatnak. Szélső esetben az ökológiai hálózat elemei és az összekötő folyosók, mint funkcionális egységek működése meg is

szűnhet, ezért az elkerülhetetlen beavatkozások esetén ajánlatos meghatározni azokat a megoldásokat (pl. ökológiai hidak, átjárók, felüljárók) amelyek az egyes ökológiai egységek közti kapcsolat helyreállítását, illetve fennmaradását biztosítják.

Célszerű megvizsgálni, illetve megállapítani a beavatkozás (beruházás) által közvetlenül vagy közvetve érintett területek tájszerkezetét, a jellemző tájhasználatot és ezek tendenciáit. Továbbá vizsgálatra és értékelésre érdemes a táj látványa, egyedisége, természetessége, különlegessége, ritkasága, tájalkotó elemenként és összességében is. Szükség esetén történeti térképek, légifelvételek, korabeli leírások alkalmazása is ajánlható.

Mindezekon túl kellő alaposággal és a lehetőségekhez mérten teljes körűen javasolható meghatározni a létesítés és annak eredményeként megvalósuló beruházás hatásterületét a különböző környezeti tényezők figyelembe vételével, megjegyezve, hogy a hatásterület – e tényezők szerint meghatározva – különböző területnagyságokat is jelenthet. Arra is célszerű gondolni, hogy bizonyos hatások egy adott objektumra nézve meghatározott grádiens mentén változnak. Tekintettel az élőhelyek többségének rendkívül mozaikos térszerkezetére, az egyes hatótényezők értékelésénél célszerű a leginkább érzékeny élőhelyek térbeli elhelyezkedését is rögzíteni, a különböző típusú és mértékű védelmi intézkedések és beavatkozások kidolgozása és végrehajtása során.

A TÁJBAILLESZTÉS ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI¹

A *tájbaillesztés* az építményeknek (épületek, utak, közművezetékek stb.) a táji adottságokhoz igazodó kialakítása és elhelyezése, amely magában foglalja az építmény elhelyezésére alkalmas terület meghatározását, az esztétikai megjelenést kedvezően befolyásoló kialakítását, illetve az építmény környezetének rendezését.

A *tájbaillesztés célja* a tájban bekövetkező antropogén eredetű változásoknak a természeti adottságokhoz való igazítása, közelítése, a meglévő természeti, táji értékekkel való összhang megteremtése, valamint az értékek károsodásainak mérséklése, kiküszöbölése. A cél értelmében a tájbaillesztés az alábbi feladatok megoldására hivatott:

- az élettelen környezeti elemek (közegek) állapotának megőrzésével, helyreállításával biztosítja a tájháztartás működését, fenntartását;
- biztosítja az élő természeti értékek és élőhelyeik védelmét, megőrzését, valamint az ökológiai kapcsolatok fennmaradását;
- biztosítja az élettelen természeti értékek és egyedi tájértékek védelmét, megőrzését;
- mérsékli a változások környezetre gyakorolt káros hatásait, törekszik a környezeti közegek állapotának javítására, a biológiailag aktív felületek arányának fenntartására;
- biztosítja a természeti erőforrások fenntartható használatát, hasznosítását;
- biztosítja a hagyományos, illetve az adott tájegységre jellemző táj- és településszerkezet megőrzését;
- optimalizálja a természeti területek és művi elemek arányát;
- törekszik a tájképi adottságok és esztétikai értékek megőrzésére, a tájképbe nem illő tájelemek vizuális hatásának csökkentésére.

A tájbaillesztés elvei és alapvető módjai

Az építmények és más beavatkozások *helyszínének, nyomvonalvezetésének helyes megválasztásával, területének lehatárolásával* akár meg is előzhető a tájban okozott jelentősebb károsodások, de mindenképpen csökkenthetők az utólagos helyreállítás igényei. Általában elmondható, hogy az építmények elhelyezésénél célszerű törekedni a területi koncentrációra, valamint a természet- és tájvédelmi szempontból kevésbé értékes területek hasznosítására. A domborzati viszonyok figyelembevétele a helyválasztáskor befolyásolhatja nemcsak az esztétikai hatást, hanem akár az ökológiai viszonyokat is. A művelési ágak és művelési módok természeti adottságokhoz alkalmazkodó megválasztásával szintén kiegyenlíthetők a beavatkozások nyomán bekövetkező változások.

A létesítmények *fizikai jellemzőinek kialakításánál* törekedni kell arra, hogy a meglévő természetességi állapot mind ökológiai, mind esztétikai értelemben minél teljesebben megmaradjon, illetőleg javuljon.

¹ A fejezet összeállítása a tájbaillesztésről szóló szabványok valamint következő szakmai anyagok alapján történt: PALLAG O. – VERESNÉ. SZ. H. (2002). Természetvédelem. Ökológiai hidak. UNITEF. Kézirat.; CSEMEZ A. (1996): Tájtervezés – tájrendezés. Mezőgazda. Budapest.

Épületek esetében, valamint telekalakításkor (különösen falusi és tanyás beépítés esetén) a természeti és művi elemek összhangjának megteremtése érdekében leginkább az adott tájban *történelmileg kialakult hagyományokat* célszerű figyelembe venni. Jellemző lehet a telek alakja, az építmények elhelyezkedése a telken belül, az anyag- és színhasználat, az építmény és részeinek szerkezete, magassága, szélessége, stílusa. Az anyaghasználatban általában előnyösnek mondható a tájegységben előforduló természetes alapanyagok alkalmazása.

Egyéb műtárgyak és műszaki létesítmények kialakításakor kedvező a természetes és/vagy a tájra jellemző anyagok használata. A méretek meghatározásánál a domborzati viszonyok függvényében legtöbb esetben a minél kisebb területfoglalásra és magasságra érdemes törekedni. A színválasztásnál domináns a létesítmény közvetlen környezetének színvilága, amelybe harmonikusan kell illeszkednie az új tájelemnek.

Amennyiben a létesítmény elhelyezésével, fizikai jellemzőinek alakításával nem érjük el a természet- és tájvédelmi szempontból kívánatos eredményt, *járulékos módszerek* alkalmazására van szükség. Védett természeti területen általában nemkívánatosak azok a létesítmények, amelyek tájbaillesztéséhez járulékos módszereket igényelnek. Ezek közé tartoznak a műszaki megoldások (tereprendezés, vízgazdálkodási létesítmények, építészeti szerkezetek, természetvédelmi műtárgyak), valamint a növénytelepítés. A járulékos módszerek alkalmazása során tekintettel kell lenni a létesítménnyel kapcsolatos biztonsági előírásokra, valamint a védőtávolságra vonatkozó szabályokra.

A tereprendezés, a vízfelület kialakítása és a takarást biztosító épített szerkezetek alkalmazása csak akkor javasolható, ha a beavatkozás alkalmazkodik a domborzati viszonyokhoz, önmagában nem okozza a táj további károsodását, és a növénytelepítés nem nyújt elegendő tájbaillesztési lehetőséget, továbbá amennyiben a biztonsági követelmények csak ezt a módszert teszik lehetővé.

A növénytelepítés, a biológiailag aktív felületek kialakítása, növelése segít az ökológiai kapcsolatok fenntartásában, a környezeti állapot megőrzésében, javításában, továbbá biztosítja az alacsonyabb létesítmények takarását.

A telepítésre javasolt védelmi rendeltetésű növények megválasztásánál - az élőhelyi, területi (a táj ökológiai sajátosságainak megfelelő) telepítési szempontokon túlmenően - legyünk figyelemmel a növénytelepítés céljára.

Takaró hatás csak gyors növekedésű, magasra növő növényfajoktól várható el eredményesen. A védőzöldsávok, védelmi rendeltetésű erdősávok telepítése esetén, lombhullató növények alkalmazásakor figyelemmel kell lenni a tenyészidőszakon kívüli, jelentősen hosszú nyugalmi időszak alatti alacsonyabb védelmi teljesítményre. Nem erdészeti növénytelepítés esetén, továbbá amikor nem az élőhelyi rekonstrukció a cél, a kertészeti változatok alkalmazhatóak. Ezek között is elsősorban a földlabdás, konténeres növények, fák esetében az előnevelt és túlkoros egyedek alkalmazását tartjuk elfogadhatónak. A félkész (suháng) minőségű faiskolai áru, erdészeti szaporítóanyag alkalmazását kertépítészeti jellegű növénytelepítés esetén ne fogadjuk el. Legyünk figyelemmel a fenntartási munkák megvalósíthatóságára is.

Szak szerű növényalkalmazás csak szakági tervező által készített *növénykiültetési terv* alapján várható el. Építések, létesítések esetén a faállomány védelmére - annak értékelésével -, készüljön favédelmi terv, fakivágások esetén fakivágási terv.

A védelmi célra telepítendő őshonos növények esetenként nem viselik el a szélsőséges élőhelyi viszonyokat, ilyenkor indokolt esetben *idegenhonos fajok* egyedei is alkalmazhatóak. Védőzöldsáv telepítése esetén felmerülhet *örökzöld növények* alkalmazása is. Azonban ezekben az esetekben is figyelemmel kell lenni a táj sajátosságainak, különösen a kiemelt oltalom alatt álló, történelmi tájaink megőrzési szempontjainak megfelelő növénytelepítésre. Természetesen *inváziós fajok* alkalmazása semmilyen esetben sem fogadható el.

Nagyobb, elsősorban ipari, közlekedési létesítmények esetén a takaráson túlmenően *az igénybe vett biológiailag aktív felület pótlására*, a nem megelőzhető (illetve kiküszöbölhető) környezeti hatások mérséklésére magas biológiai aktivitású kiegyenlítő zöldfelületek, illetve védelmi célú erdők telepítése lehet szükséges (ahol ez a természetvédelmi célkitűzésekkel nem ellentétes). Ezek helyének kijelöléséről a településrendezési tervek kidolgozása során kell gondoskodni.

Természetvédelmi műtárgyak csatlakoztatására leggyakrabban akkor van szükség, ha a kialakított létesítmény ökológiai kapcsolatokat szüntet meg (pl. gyorsforgalmi utak esetében).

A TÁJVÉDELMI SZAKHATÓSÁGI ELJÁRÁS SAJÁTOSÁGAI

A szakhatósági hatáskör gyakorlója

- első fokon az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség,
- másodfokon az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség.

Általános előírások

A tájvédelmi hatáskört a 166/1999 (XI.19.) Korm. rendelet eljárástól függetlenül egységesen, az alábbi területi hatállyal állapította meg:

- a települések külterületén általánosan,
- a települések belterületén egyedi tájérték, természeti terület és országos jelentőségű védett természeti terület esetén.

A Korm. rendelet hatályon kívül helyezése óta a tájvédelmi hatáskört is megállapító, különböző hatósági eljárásokról szóló rendeletek azonban a hatáskör területi hatályát következtlenül és indokolatlanul, egymástól teljesen eltérően állapítják meg.

A szakhatósági eljárásoknál a jogszabályi alapot a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tvt.) 7. § és a 35., 39.§-a adja. A **védett természeti területekre** vonatkozóan a jogszabályok természetvédelmi és tájvédelmi szakhatósági hatáskört egyaránt meghatároznak (a Tvt. 39.§, illetve az abban felsorolt tevékenységek engedélyezéséről szóló jogszabályok természetvédelmi és tájvédelmi szakhatósági felhatalmazásai). A tájvédelmi szakhatósági hatáskör a jogszabályok értelmében általában továbbra is kiterjed a védett természeti területeken a települések belterületére és külterületére.

Az eredeti jogalkotói szándékot tükröző 166/1999 (XI.19.) Korm. rendelet szerint tájvédelmi szakhatósági hatáskör **természetvédelmi oltalom alatt nem álló területen** a külterületi ügyekre vonatkozik. Természetvédelmi oltalom alatt nem álló belterületen csak ott keletkezik tájvédelmi szakhatósági hatáskör, ahol egyedi tájérték vagy természeti terület található.

A Tvt.-ben meghatározott tájvédelmi hatósági beavatkozások a gyakorlatban

A Tvt. 7. § (1), (2) és (4) alapján a természetvédelmi hatóság tájvédelmi szakhatósági hatásköre a gyakorlatban általában az alábbi területek vizsgálatára terjed ki:

- természeti területekre,
- védett természeti terület védőövezetére,
- természeti értékekre,
- egyedi tájértékekre,
- természetes és természetközeli állapotú tájakra,
- autópályák és vonalas létesítmények vadon élő állatfajok vonulási útvonalát keresztező szakaszaira,
- történelmileg kialakult természetkímélő és a tájjelleggel harmonizáló hasznosítási módok területeire,
- felszíni tájsebek által borított területekre.

A táj védelmével kapcsolatos alapvető szakmai elvárások általában az alábbiak:

- a tájhasználat lehetőségeinek (tájpotenciál) hosszú távú megőrzése a természeti erőforrások helyre nem hozható pusztításának megakadályozásával,
- a táj jellegének védelme, ami magában foglalja a tájhasználati módok, valamint a táj esztétikai adottságainak és sokféleségének (diverzitásának) védelmét,
- a táj természeti értékeinek és az egyedi tájértékeknek a megóvása,
- a települések zöldfelületi rendszerének védelme és fejlesztése,
- a táj természeti rendszereinek megóvása,
- a létesítmények tájbaillesztése,
- valamely emberi tevékenység felhagyását, ill. létesítmények bontását követő tájrehabilitáció.

Szakhatósági hatáskör

A hőtermelő létesítmények engedélyezését kivéve eredetileg az alábbi eljárások mindegyike szerepelt a 166/1999 (XI.19.) Korm. rendelet mellékletében, amely meghatározta azon eljárások körét, amelyek során be kell vonni a természetvédelmi hatóságot tájvédelmi szakhatóságként. A 2004., 2008. és a 2009. évi jogszabály-módosítások az eljárások körét többször módosították, illetve egyes eljárások esetében a szakhatósági bevonás helyett a hatóságon belüli közreműködés útján érvényesíthetők a tájvédelmi szempontok, amennyiben erre a hatóságon belüli ügyrend lehetőséget ad. Valószínűsíthető, hogy a tájvédelmi szakhatósági bevonás eseteinek köre a későbbiekben is változik - a természetvédelemért felelős minisztérium szándékai szerint az eredeti lista felé közelítő módon. Fontos ezért az alábbi eljárások mindegyikét számon tartani, mint a tájvédelem szempontjából releváns hatósági engedélyezési eljárást.

1. Termőföld más célú hasznosításának hatósági engedélyezési eljárása
2. Telekalakítás
3. Építési tevékenység engedélyezése
4. Villamos energia termelésével és szállításával kapcsolatos hatósági engedélyezési eljárás
5. Gázipari létesítmények, gázszolgáltatási berendezések telepítésére, megszüntetésére vonatkozó hatósági eljárások
6. Sajátos távközlési építményekre vonatkozó elektronikus hírközlési hatósági engedélyezési eljárások
7. Hőtermelő létesítmények engedélyezési eljárása
8. Közlekedési hatósági engedélyezési eljárás
9. Erdészeti hatósági engedélyezési eljárás
10. Bányászati szakigazgatással kapcsolatos eljárások
11. Régészeti feltárások, illetve a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 63. § (2) bekezdés a), b) és g) pontjában meghatározott tevékenység engedélyezése
12. Vízjogi engedélyezési eljárás
13. A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII.25.) Korm. rendelet hatálya alá tartozó eljárások

Szakhatósági állásfoglalások tartalmi követelményei

A szakhatósági állásfoglalás kialakításakor az adott eljárás keretein belül kell maradni, a benyújtott kérelmet kell megvizsgálni, és a konkrét eljárás során engedélyezni kívánt tevékenység hatásait kell megítélni az eljárás céljára tekintettel.

Rendelkező rész

A dokumentumnak alapadatként tartalmaznia kell az ügyfél nevét, valamint a kérelmezett tevékenység konkrét megnevezését helymeghatározással (település, utca, helyrajzi szám, esetleg EOV koordináták), amelyre vonatkozóan a szakhatósági állásfoglalás kiadásra kerül.

A kiadott határozat tartalma az alábbi lehet:

- szakhatósági hozzájárulás megadása,
- szakhatósági hozzájárulás megadása kikötésekkel,
- szakhatósági hozzájárulás megtagadása.

Kikötések megfogalmazására akkor kerülhet sor, ha a tervezett tevékenység, vagy létesítmény elfogadható, de indokolt a tervmódosítással nem járó, a kivitelezés módjára vonatkozó előírások megtétele (pl. színezés-felületkezelés, időbeli korlátozás, egyéb védelmi intézkedések).

Jogsabályi előírás kikötésként megfogalmazása szükségtelen, külön kikötés nélkül is kötelező a jogalanyokra (legfeljebb figyelemfelhívó jelleggel az indokolás II. részében szerepeltethető). Csak az adott ügyre, eljárásra vonatkozó egyedi, konkrét előírásoknak van helye.

A kikötéseknek a tárgyi eljárás körébe tartozóknak kell lenniük, és egyértelmű, megvalósítható megoldásokat, feltételeket kell tartalmazniuk.

Esetenként szükséges a kikötések időbeni végrehajtásáról is rendelkezni.

A szakhatósági állásfoglalás kialakításához szükséges dokumentációkat (pl. látványterveket) hiánypótlási felhívással kell bekérni, nem pedig a szakhatósági állásfoglalásban kikötésként előírni azok benyújtását.

Indokolás

I. Tényállás

1. A tárgyi terület jellemzői

- az érintett ingatlan (telek) nagysága (m²), művelési ága (ingatlan-nyilvántartás szerinti) és a helyszínen tapasztalt területhasználat (tényleges);
- egyértelműen tisztázni szükséges, hogy az érintett ingatlan külterületen vagy belterületen helyezkedik-e el (a nullával kezdődő helyrajzi számok külterületet jelölnek, kivéve a zártkerti területeket); kétség esetén keressük meg az ingatlan-nyilvántartást;
- kiemelt természetvédelmi oltalom esetén a terület természetvédelmi besorolása, a védetté nyilvánító rendelet megnevezése, helyrajzi szám szerinti hivatkozással (kivételek: korábbi védetté nyilvánítások esetenként nem tartalmaznak helyrajzi számos jegyzéket, ilyenkor az azonosításra alkalmas jellemzőket kell rögzíteni);
- NATURA 2000 besorolás esetén a terület megnevezése, kategóriája, területkód, ÉTT besorolás esetén település, településkód feltüntetése;

- a területen előforduló élő és élettelen természeti értékek (felszíni és felszín alatti egyaránt), különösen a fokozottan védett, védett növény- és állatfajok felsorolása, NATURA 2000 terület esetén jelölő fajok, élőhely-típusok megnevezése, amelyekre a tervezett tevékenység kihatással lehet (hosszabb felsorolás esetén a kiemelt fontosságúak megnevezése);
- az ingatlanra vonatkozó területrendezési, településrendezési területfelhasználási egység, övezet besorolás.

2. A környezet jellemzői

- a közvetlenül határos területek területhasználatának vizsgálata, számba vétele (területhasználat, művelési ág, építmények, beépítettség jellemző mértéke, módja, természeti és épített érték vizsgálat);
- távolabbi környezet vonatkozásában a jellemző területhasználati formák, a tájjelleg és a tájszerkezet meghatározása;
- környezetben lévő jelentősebb tájelemek, kiemelt értékek azok előfordulása esetén (természeti, kultúrtörténeti, tájképi, pl. védett természeti terület és érték, vízfolyás, vízfelület, egyedi tájérték, kilátásvédelem, tájkép-védelmi szempontból kiemelkedő jelentőségű terület stb.).

3. Tervezett tevékenység, használat vagy építmény releváns jellemzése

- a tervezett tevékenység, területhasználat célja, jellemzői (pl. területarány);
- a tervezett építmény tájvédelmi szempontból releváns jellemzői (pl. alapterület, tömeg, méretek, anyag, szerkezeti megoldások, felületkezelés, színezés);
- nyomvonalas létesítmény esetén a nyomvonal hossza, védőtávolsága, úrszelvénye, kapcsolódó létesítményei.

Az egységes fogalomhasználat és értelmezés miatt a vonatkozó szakterületi jogszabályok és szabványok szerinti fogalomhasználatot tartjuk szükségesnek. A szakhatósági állásfoglalások alátámasztásához más szakterületek megfelelő ismerete is szükséges: különösen az építmények és épületek engedélyezési eljárása során fontos a terület- és településrendezési fogalmak, megfelelő építészeti szakkifejezések szabatos használata, alkalmazása.

II. Az adott ügyben alkalmazandó jogszabályi rendelkezések

- lehetőleg a jogforrási hierarchia szerint (törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet) a jogszabályok vonatkozó szakaszainak idézése.

Figyelmesen meg kell vizsgálni az alkalmazott jogszabályhely megfelelőségét. [Pl. Tvt. 7.§ (1) bekezdés, vagy a 18.§ (3) bekezdés természeti területre vonatkozik]

III. A vonatkozó jogszabályok konkrét ügyben való alkalmazása

- mennyiben van összhangban a tervezett tevékenység a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, az azokban megfogalmazott előírásokkal, szempontokkal (pl. tilalomba ütközik-e, valamilyen rendelkezést sért-e);
- illik-e a tájba, megfelel-e a területhasználat rendszerének, a tájjellegnek;

- amennyiben nem fogadható el a tevékenység, területhasználat vagy létesítmény, a kifogás részletes leírása, elemek számba vétele, megnevezése (szükséges egyértelműen megnevezni, hogy például milyen okból nem tájbailló a használat vagy létesítmény);
- a területen lévő természeti értékekre gyakorolt hatás részletes leírása;
- kikötések tétele esetén azok előírásának indokolása.

IV. Megjegyzések (amennyiben szükséges)

Például a következő témákra vonatkozóan:

- helyi építési szabályzattal való ellentmondás;
- a településrendezési tervek megalkotásakor esetleg figyelmen kívül hagyott, a III. pontban foglaltakat alátámasztó felügyelőségi, nemzeti park igazgatósági vélemény;
- utalás arra, hogy a tervezett tevékenység ugyan engedélyezhető, de nem jelenti az azt követő, külön eljárásban engedélyezendő tevékenységhez történő hozzájárulást.

V. Hatáskört, illetékességet megállapító jogszabályra történő utalás

Megjegyzés:

Az indokolásnak kidolgozottságában az ügy jellegéhez igazodó arányt kell követnie, de az objektív vizsgálatokon alapuló szakmai megállapításokból minden esetben egyértelműen megállapíthatónak kell lennie a döntés okának.

Általánosan alkalmazható gyakorlati tanácsok

Célszerű, ha az engedélyt kérő több, a beruházás megvalósítására alkalmasnak talált helyszínt, illetve műszaki kialakítási alternatívát is megjelöl, amelyek közül a tájvédelmi szempontból legalkalmasabb kiválasztható.

A létesítmények elhelyezésénél, telepítésénél, bővítésénél, átalakításánál a kedvezőbb tájképi megjelenés érdekében javasolható az előzetes egyeztetés lehetőségének biztosítása a tervezett létesítmény helyének megfelelő kiválasztásával, műszaki kialakításával (szerkezeti megoldás, anyaghasználat, méretek, színezés, stb.) és tájbaillesztési lehetőségeivel kapcsolatosan.

A táj jellegének, esztétikai és természeti értékeinek a védelme érdekében szakmai szempontból nem tartjuk támogathatónak az olyan tevékenységet, illetve beruházást, amely

- károsítja vagy kedvezőtlenül változtatja meg az 1. sz. mellékletben meghatározott kiemelt oltalommal kezelendő területeket és értékeket,
- megszünteti, károsítja vagy veszélyezteti a 2. sz. mellékletben felsorolt ökológiai és tájképi szempontból kiemelt jelentőségű természetes és természetközeli tájakat, élőhelyeket,
- védett vagy fokozottan védett állatfaj előfordulását, vándorlását, vonulását, vagy élettevékenységét akadályozza,
- elősegíti a 3. sz. mellékletben felsorolt inváziós fajok terjedését.

A használaton kívül helyezett létesítményeket elbontásáról, maradványainak a területről való elszállításáról, valamint a terület rendezéséről a beruházónak, illetve tulajdonosnak gondoskodnia kell /Tvt. 7. § (2) b)/.

GYAKORLATI TANÁCSOK A TÁJVÉDELMI SZAKHATÓSÁGI HATÁSKÖRBE TARTOZÓ ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁSOK SORÁN VIZSGÁLT SZEMPONTOKHOZ

A fejezet eljárásokra lebontva bemutatja, hogy milyen szempontok szerint javasolt elbírálni az egyes tevékenységek tájvédelmi hatásait azokban az esetekben, amelyek közvetve, vagy közvetlenül befolyásolhatják a táj jellegét, szerkezetét, elemeit.

1. Termőföld más célú hasznosításának hatósági engedélyezési eljárása

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) külterületi föld belterületbe vonása

- (1) Beépítésre szánt terület kijelölése belterületbe vonás nélkül, külterületen is lehetséges.
- (2) A külterületi földet nem javasolható belterületbe vonni, ha a belterületbe vont terület egy élőhelyet kettévág vagy ökológiai kapcsolat szűnik meg ezzel két élőhely között /Tvt. 7.§ (3), 54.§ (3)/.
- (3) Újonnan beépítésre szánt területek kijelölésével egyidejűleg a település közigazgatási területének biológiai aktivitás értéke az átminősítés előtti aktivitás értékhez képest nem csökkenhet /Étv. 8.§ (2) b)/.
- (4) Külterületi védett természeti terület csak akkor vonható belterületbe, ha a belterület is védett természeti terület /Tvt. 37.§ (5)/, és a védett természeti érték fennmaradását a belterületbe vonás nem veszélyezteti.
- (5) A tájszerkezet védelme érdekében – amennyiben ezt a tájszerkezet megőrzésének szempontja indokolja – a külterületi termőföld belterületbe vonása nem javasolt, ha ezáltal a települések belterületei összenőnének, vagy 200 m-nél közelebb kerülnének egymáshoz.
- (6) El kell kerülni a természeti területek, valamint a hagyományos gazdálkodású területek belterületbe vonását, amennyiben annak következtében a táj jellege, esztétikai és természeti értéke helyreállíthatatlanul károsodik /Tvt. 7.§ (3)/.
- (7) Kiemelt természetvédelmi oltalom alatt nem álló földterület belterületbe vonása után (egyedi tájérték esetét kivéve) tájvédelmi szakhatóságként nem lehet eljárni. Gyakorlatilag a területet érintő további eljárásokban a tájvédelmi érdekek nem érvényesíthetők.

b) külterületi föld végleges más célú hasznosítása

- (1) A végleges más célú hasznosítás engedélyezése során tekintettel kell lenni az ökológiai kapcsolatok fennmaradására.
- (2) Végleges más célú hasznosításra védett természeti területen, Natura 2000 területen lehetőség szerint elsősorban a jelenleg szántóföldi hasznosítás alatt álló területek igénybevételel kerüljön sor, és csak abban az esetben, ha a védelmet megalapozó élőhelyi állapot fennmaradása és a védelmi célkitűzések továbbra is biztosítottak maradnak.

- (3) A barlangra és/vagy víznyelőre potenciálisan hatással lévő területeken indokolt fenntartani a gyep vagy erdő művelési ágban való hasznosítást.
- (4) A kunhalmok felszínén és védőterületén gyep vagy erdő művelési ágban való hasznosítást javasolt fenntartani, illetve – a nem gyep művelésű kunhalmok esetében – lehetőség szerint kialakítani.

Vizsgálati szempontok termőföld más célú hasznosításának hatósági engedélyezési eljárása során

Az eljárás során vizsgálni szükséges, hogy

- a más célú hasznosítás – helye és mértéke alapján – elfogadható-e a védett természeti terület védelmi célkitűzései szempontjából vagy a Natura 2000 terület kijelölését megalapozó élőhelyi állapot fennmaradásának biztosítása szempontjából,
- a tervezett területhasználat hatással van-e a természeti rendszerekre, az ökológiai hálózatra, az ökológiai hálózat egybefüggő rendszerét megbontja-e;
- a tervezett területhasználat megfelel-e a tájbaillesztés feltételeinek, a tervezett más célú hasznosítás illeszkedik-e a környező területhasználatok rendszerébe;
- a területen várhatóan milyen arányú lesz a biológiailag aktív és inaktív felületek aránya, az arányszámot célszerű összevetni a környező területhasználatok arányszámaival.

Fontos megjegyzés:

Legyünk figyelemmel arra, hogy a más célú hasznosítás engedélyezési eljárása a területhasználatra és nem a más engedélyezési eljárás körébe tartozó létesítmény, építmény engedélyezésére vonatkozik.

Az eljárás jogi alapjai²

Eljáró hatóság

első fokon: körzeti földhivatal

másodfokon: megyei földhivatal

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1994. évi LV. törvény a termőföldről, 36-40, 44-51. §,

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (1), (2) c, d, h (3), 35. § (3), 37. § (5), 38. § (1)

1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról

2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről

² A 2010. májusban hatályos jogszabályok szerint

2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- 338/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a földhivatalokról, a Földmérési és Távérzékelési Intézettről, a Földrajzinév Bizottságról és az ingatlan-nyilvántartási eljárás részletes szabályairól
- 109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény végrehajtásáról
- 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet a fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól
- 9/2007. (IV. 3.) ÖTM rendelet a területek biológiai aktivitásértékének számításáról
- 24/2009. (IX. 30.) NFGM rendelet a telekalakítási és építési tilalom elrendeléséről
- 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról
- 8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről
- 8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről
- 8002/2005. (MK 138.) KvVM tájékoztató a nyílt karszt területek külterületi jegyzékéről (A tájékoztató mellékletét képező jegyzéket a Környezetvédelmi és Vízügyi Értesítő teszi közzé. A jegyzék a nyílt karszt területekkel érintett földrészetek külterületi helyrajzi számait tartalmazza)

2. Telekalakítási eljárás

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

- (1) Telekosztás, telekegyesítés, telekhatár-rende­zés esetén a telekalakításra vonatkozó kérelem előterjesztése előtt a telekalakítás engedélyezési feltételeinek (településrendezési, műszaki követelmények stb.) előzetes tisztázása céljából elvi telekalakítási engedély kérhető.
- (2) Mezőgazdasági területen célszerű elősegíteni, hogy a telek nagysága az önfenntartó integrált gazdálkodási modellhez közelítsen.
- (3) Mezőgazdasági rendeltetésű területen a táji-természeti értékek megőrzésének és a gazdasági tényezők összhangjának biztosítása mellett, a művelési ágak szerint legkedvezőbb méretű földrészletek kialakítása, és a monokultúrás gazdálkodással szemben (kivéve a nagyüzemi méretűre és gazdálkodásra kialakított mezőgazdasági területeket) az agrártevékenység diverzitásának növelése lehet az elérendő cél.
- (4) Mezőgazdasági területen tájvédelmi célként megfogalmazható a hagyományosan kialakult művelési ágak egységének megtartása /Tvt. 7.§ (1)/.
- (5) Telekmegosztáskor a telekméret­ek kialakításakor javasolt figyelembe venni, hogy az utódtelkeken a mezőgazdálkodás feltételeinek megőrzése továbbra is biztosított maradjon.
- (6) Az új telekhatár kialakításánál tájvédelmi célként megfogalmazható, hogy az lehetőség szerint kövesse a felszíni adottságokat, természetes határokat (pl. vízfolyás, terepalakulat, fasor).
- (7) Amennyiben a telekalakítás olyan létesítmény telepítését szolgálja, amelyre vonatkozóan várhatóan telekhatáron belüli védősáv kialakítását szükséges előírni, a telekalakítás során annak területigényét is figyelembe kell venni.
- (8) A vízparti táj és a vízparti élőhelyek védelme érdekében közvetlen vízparti területeknél általában nem javasolt a többnyire természetközeli tájban feltöltéssel építési telkeket létrehozni, vagy ilyen telkeket tovább bővíteni.
- (9) Telekalakítás során a barlang bejáratának telke lehetőleg ne váljon el a barlang felszín alatti kiterjedésének felszíni vetületét magába foglaló telektől.
- (10) Telekhatár gondatlan kialakítása a lejtésviszonyok függvényében jelentős talajeróziót okozhat. Például nem célszerű szántó művelési ág esetében a 12 %-nál, szőlő-gyümölcsös esetében a 17 %-nál meredekebb, lejtőirányú telkek kialakítása. A megadott határértékeket megközelítő esetekben lejtőmegszakító gye­p-, cserjesávok, mezsgyék létesítésével megelőzhető vagy jelentős mértékben csökkenthető a talajerózió.
- (11) Mezőgazdasági terület (pl. szőlő) megosztása lehetőleg kövesse a művelés irányát.
- (12) Figyelembe kell venni, hogy a művelés, kezelés biztosítására az újonnan kialakuló ingatlanokhoz megközelítő út létesítése szükséges.
- (13) Az egy telekre eső, a környezetétől határozottan elkülöníthető, természetvédelmi oltalom alatt álló területet, ex lege védett értéket vagy természeti emléket a telekosztás során létrejövő telekhatár lehetőleg ne ossza meg.
- (14) Amennyiben a telekalakítás során keletkező, új helyrajzi számmal ellátott ingatlan teljes területe országos jelentőségű védett természeti terület részét képezi, a védettség oka és a földterület jellege nem változik, ezért az ingatlan védettségének további fenntartása szükséges.

- (15) Fontos tudni, hogy az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. tv. 20.§ értelmében a természet-, illetve a környezet védelméről szóló törvényekben foglaltak érvényre juttatása érdekében is el lehet rendelni telekalakítási tilalmat.
- (16) Akkor is javasolt megvizsgálni a telek esetleges védettségére vonatkozó dokumentumokat, ha az erre vonatkozó jogi jelleg az ingatlan-nyilvántartásban nem szerepel.
- (17) A kérelem elbírálása során figyelembe kell venni, hogy egyes eljárások (telekösszevonás/újraosztás) olyan új jogi helyzetet teremtenek, amelynek hatására az önkormányzati rendeletben meghatározott sajátos helyi építési jogok értelmében a korábban beépíthetetlen méretű ingatlan beépíthetővé válhat.
- (18) Kerítés építése a 37/2007 ÖTM rendelet értelmében építési engedély és bejelentés nélkül végezhető. Egyes védett és jelölő állatfajok élőhelye azonban működésképtelenné válhat (különös tekintettel a földön fészkelő madárfajokra), ha az élőhely megosztása következtében azt kerítéssel feldarabolják.
- (19) Előfordul, hogy speciális természetvédelmi célkitűzések indokolják egy adott terület egységes kezelését, például olyan védett vagy fokozottan védett faj jelenléte, mely egy bizonyos minimális területnagyságot igényel valamely élettevékenységéhez (pl. fészkeléséhez). Ilyen esetekben nem célszerű megengedni az élőhely felaprózódását, illetve az ebből következő eltérő kezeléseket.
- (20) A telekosztással keletkező új telkeket egyenként is megközelíthetővé, közművekkel elláthatóvá kell tenni. Ha a kialakítandó telkek megközelítése, utak létesítése, infrastrukturális ellátása csak a szomszédos, természetvédelmi oltalom alatt álló területek igénybevételével volna lehetséges, általában megállapítható, hogy a telekalakítás következtében a telkek rendeltetésszerű használatára nincs mód.

Vizsgálati szempontok telekalakítási engedélyezési eljárás során

A telekalakítási engedélyezési eljárás során vizsgálni szükséges, hogy

- a telekalakításhoz kapcsolódik-e területhasználati változás (művelésiág-változás, más célú hasznosítás). Területhasználati változás esetén célszerű ellenőrizni, hogy az más szakhatósági, hatósági engedélyezési eljárás körébe beletartozik-e;
- a telekalakítás után létrejövő telekszerkezet lehetővé teszi-e a tényleges (megőrizendő) állapotnak megfelelő hasznosítást, kezelést. **(Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. tv. 23.§ értelmében telket csak úgy szabad alakítani, hogy az a terület rendeltetésének megfelelő használatra alkalmas legyen. Vizsgálni kell tehát, hogy az ingatlanon esetlegesen előforduló védett vagy Natura 2000 jelölő fajok, élőhelyek elhelyezkedése, kiterjedése az utóingatlan méretén belül lehetővé teszi-e majd a helyi építési szabályzatban meghatározott funkció betöltését, beépítési mérték és mód megvalósítását, figyelembe véve a fajok, élőhelyek miatt szükséges esetleges korlátozásokat.)**
- a létrejövő telekszerkezet megfelel-e a tájegység esetenként különösen jellemző, hagyományos telekszerkezetének;
- a létrejövő új telekszerkezet illeszkedik-e a védett település telek- és utcaserkezetéhez;
- az újonnan kialakított telek mérete, alakja alkalmazkodik-e a történetileg kialakult településszerkezethez, megfelel-e a településrendezési tervben előírtaknak /Tvt. 7.§ (1), valamint (2) d)/; a meglévő építmények területfoglalása a telekosztás után is megfelel-e a megengedhető maximális beépíthetőségi aránynak.

Az eljárás jogi alapjai ³

Eljáró hatóság

első fokon: körzeti földhivatal

másodfokon: megyei földhivatal

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (1), (2) c, d, h (3), 35. § (3), 37. § (5), 38. § (1)

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről

1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról

2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről 1-45. §,

338/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a földhivatalokról, a Földmérési és Távérzékelési Intézettről, a Földrajzinév Bizottságról és az ingatlan-nyilvántartási eljárás részletes szabályairól

343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről

109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény végrehajtásáról

85/2000. (XI. 8.) FVM rendelet a telekalakításról

12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet a fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól

9/2007. (IV. 3.) ÖTM rendelet a területek biológiai aktivitásértékének számításáról

37/2007. (XII. 13.) ÖTM rendelet az építésügyi hatósági eljárásokról, valamint a telekalakítási és az építésügyi-műszaki dokumentációk tartalmáról

24/2009. (IX. 30.) NFGM rendelet a telekalakítási és építési tilalom elrendeléséről

8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről

8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről

8002/2005. (MK 138.) KvVM tájékoztató a nyílt karszt területek külterületi jegyzékéről (A tájékoztató mellékletét képező jegyzéket a Környezetvédelmi és Vízügyi Értesítő teszi közzé. A jegyzék a nyílt karszt területekkel érintett földrészeket külterületi helyrajzi számait tartalmazza)

³ A tájvédelmi szakhatósági részvétel jogszabályi alapjai több esetben változtak a közelmúltban, a 2010. májusban hatályos szabályok értelmében természet- és tájvédelmi szakhatósági részvételre pillanatnyilag nincs mód.

3. Építési tevékenység engedélyezése (elvi építési engedély, építési engedély, összevont építésügyi hatósági engedély, bontási engedély, használatbavételi engedély, fennmaradási engedély)

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

építmények, épületek hatósági engedélyezési eljárása

- (1) Épület, építmény külterületen való elhelyezésénél célszerű megvizsgálni, hogy az adott település rendezési terve megengedi-e az építést, különös tekintettel arra, hogy az adott településrendezési tervben foglaltakkal egyetértett-e az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség /Tvt. 7.§ (2) c)/. Lakóépületek nemcsak a beépítésre szánt területen helyezhetők el, hanem a beépítésre nem szánt területen is (pl. mezőgazdasági területen), ha a vonatkozó szabályozási előírások annak lehetőségét nem zárják ki.
- (2) A mezőgazdasági rendeltetésű területeken elsődlegesen a gazdálkodáshoz, termékfeldolgozáshoz szükséges építményeknek, az ezeket ellátó infrastruktúrának célszerű helyet biztosítani, a táj jellegéhez igazodó építészeti megoldásokat követve /Tvt. 7.§ (2) a), e)/.
- (3) Az új épületeket elsősorban a már beépített területekhez, illetve a belterülethez kapcsolódóan kijelölt (beépítésre szánt) területeken javasolt elhelyezni.
- (4) Építmények létesítésénél, átalakításánál a tájlesztetkai szempontokat is figyelembe kell venni /Tvt. 6.§ (2), 7.§ (2) a), c), e), h)/.
- (5) Tájvédelmi szempontból a tájbaillesztési kötelezettség általában a táj jellegéhez és építészeti hagyományaihoz igazodó beépítésen (a beépítés módja, mértéke, helye, stb.), építészeti és tájépítészeti megoldásokon keresztül valósítható meg /Tvt. 7.§ (2) a)/.
- (6) Üdülőépületeket tájvédelmi indokból a tájegységre jellemző külterületi beépítéshez igazodva (pl. egységes beépítési vonal szerint, a terep lejtését, terepalakulatokat követő beépítés) javasolt elhelyezni, a táj jellegéhez igazodó építészeti megoldásokkal.
- (7) Az állattartó épületeket, telepeket a térségi hagyományokra jellemző természetes anyagok (terméskő, fa, vályog, tégl) alkalmazásával, valamint növénytelepítéssel célszerű tájba illeszteni /Tvt. 7.§ (2) e)/. A létesítmény engedélyezésekor tanácsos ellenőrizni, hogy a trágyakezelés és felhasználás feltételei biztosítottak-e olyan módon, hogy azok tájvédelmi, természetvédelmi kárt ne okozzanak. E körbe tartozik továbbá a keletkező hulladék, szennyvíz, illetve amennyiben hígtrágyás technológiájú, a hígtrágya környezetszennyezésmentes elhelyezéséhez, kezeléséhez és rendszeres szállításához szükséges feltételeinek biztosítása is /Tvt. 17.§ (4)-(6)/.
- (8) Épületek külterületen való elhelyezésekor nem javasolt a dombtetők, magaslatok, domborzati gerincek, hegycsúcsok beépítését, mert ez kedvezőtlen, zavaró sziluetthatást okoz. Ez alól csak azok az építmények lehetnek kivételek, amelyek műszaki indokok alapján máshol semmilyen módon nem helyezhetők el és létesítésükhöz országos érdek fűződik.
- (9) Új épületekhez, építményekhez tartozó tájékoztató és hirdető (reklám) táblák elhelyezésénél célszerű figyelembe venni a helyi hagyományokat, az épített környezet értékeinek és a hagyományos tájképnek a megőrzését, továbbá a zöldfelület megőrzését.
- (10) Épületet, építményt, nyomvonalas létesítményt, berendezést létesíteni vagy üzembe helyezni védett természeti területen csak akkor lehet, ha nem ütközik a Tvt. 35.§ (1) bekezdés a)

pontjába foglalt tilalomba, azaz a terület jellegét és állapotát nem veszélyezteti, nem károsítja, illetve a tájképi egység biztosítható.

- (11) A szennyvíztisztító telepek, illetve a szennyvízcsatorna-hálózathoz tartozó egyéb felszíni létesítmények tájbaillesztése a telep körül, a beruházás telkén kialakítandó védő erdősáv telepítésével ajánlott./Tvt. 7.§ (2) a)/.
- (12) Védett természeti területen lévő beépítésre szánt területen az új beépítés akkor felel meg a tájvédelmi követelményeknek, ha az igazodik a településre jellemző hagyományos beépítési módhoz (pl. utcavonalas, fésűs, előkertes beépítés), méretekhez, tömegformához, stílushoz, anyaghasználathoz, színezéshez. Javasolt a tájidegen létesítmények és formaelemek mellőzése. /Tvt. 35.§ (1) a), valamint MSZ 20376-1-5:1999, MSZ 20376-7-10:2007/.
- (13) Védett természeti területen, illetve történelmileg kialakult településszerkezettel rendelkező településrészen – ha a település utcaképe megengedi – fasorok és a tájjellegnek megfelelő növények telepítésével szebbé lehet tenni a településképet, a közlekedési területeket /MSZ 20376-1-5:1999, MSZ 20376-7-10:2007/. Történelmi településrészekben a növénykiültetés tervezése a történelmi kornak megfelelő növényanyag megválasztásával kerüljön sor. Falusi területeken, kertekben a hazai, hagyományos, parasztkerti növények alkalmazása javasolható.
- (14) A műemléki jellegű létesítmények, épületek, építmények kertjét az épület stílusához alkalmazkodva a kert korábbi állapotának, tervének megfelelően célszerű rekonstruálni vagy az épület stílusához illeszkedő, korhű kialakítású, illetve a korra jellemző fajösszetételű növénytelepítéssel felújítani kutatásokra alapozott kertépítészeti, kertrekonstrukciós terv alapján.
- (15) Műemléki ingatlan telkén csak az épület funkciójával kapcsolatos, az épület stílusához igazodó feliratok, tájkoztató táblák elhelyezése javasolt.
- (16) Műemléki ingatlan telkén - a műemléki vagy természetvédelmi kezelésből fakadó hirdetések kivéve - hirdető táblák elhelyezése nem javasolt.
- (17) Tevékenység felhagyása esetén, új funkció betöltésének hiányában a használaton kívüli építményeket el kell bontani /Tvt. 7.§ (2) b)/ (kivéve egyedi tájérték vagy műemléki jelentőség esetén), és a terület rendezéséhez célszerű tájrehabilitációs tervet készíteni. A tájrendezést az engedélyezett tájrehabilitációs terv szerint javasolt elvégezni.
- (18) Amennyiben a természetvédelmi oltalom alatt álló, illetve történelmileg kialakult szerkezetű település utcaképe jellemzők az előkertek, javasolható azok beépítés nélküli megőrzése, áttört kerítések építése, az előkertben növényzet telepítése /MSZ 20376-1-5:1999 és MSZ 20376-7-10:2005 szerint/.
- (19) A felszínformákat, a természetes terepfelszínt az ingatlanok beépítése, használata során lehetőség szerint meg kell őrizni.
- (20) Zöldfelületek, különösen fák és cserjék telepítése során a tájjellegnek megfelelő fajok alkalmazása ajánlott.
- (21) Épületek kül- és belterületi elhelyezésénél javasolt a látványvédelem (kilátás és rálátás) szempontjainak kiemelt vizsgálata, szükség esetén látványterv készítése /MSZ 20372:2004/.
- (22) Szélerőművek építésével kapcsolatos szempontokat lsd. a 2. fejezet b) (5)-(14) pontjaiban.

Vizsgálati szempontok védett természeti terület érintettsége esetén

Védett természeti terület érintettsége esetén vizsgálandó, hogy a tevékenység a Tvt. 38.§ (1) bekezdés c) pontja hatálya alá tartozik-e, azaz a tevékenység a terület helyreállítását, jellegének, használatának megváltoztatását okozza-e, mivel ebben az esetben ahhoz a természetvédelmi hatóság engedélye is szükséges, amelyre nézve erre irányuló kérelem alapján – az építésügyi engedélyezési eljárástól függetlenül – hatósági engedélyezési eljárást kell lefolytatni. Védett növényfaj, illetve állatfaj jelenléte esetén – védett természeti területen kívül is – az engedélyezési eljárás során a Tvt. 42.§ (1) és a 43.§ (1) bekezdésében foglalt tilalomra figyelemmel kell lenni, és ha a kérelem teljesítése e rendelkezésekbe ütközik, a szakhatósági hozzájárulás nem adható meg vagy – amennyiben lehetséges – kikötések előírásával gondoskodni kell a védett természeti értékek védelméről.

Az eljárás jogi alapjai⁴

Eljáró hatóság

Általános építési hatósági eljárások, valamint a hírközlési sajátos építményfajták közül az antennák, antennatartó szerkezetek, az azokhoz tartozó műtárgyak, illetve külön jogszabályi hiányában egyéb sajátos építményfajták tekintetében

első fokon: a 343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 1. számú mellékletében megjelölt települési és fővárosi kerületi önkormányzatok jegyzője

másodfokon: a Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szervei

Ha jogszabály úgy rendelkezik, hogy az elsőfokú építésügyi hatósági feladatot a (3) bekezdés szerinti építésügyi hatóság gyakorolja, akkor másodfokon az építésügyért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) jár el.

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, 7. § (2) a, c, e, h, 18. § (3),

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről,

1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról

2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról,

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről 1-45. §,

338/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a földhivatalokról, a Földmérési és Távérzékelési Intézettről, a Földrajzinév Bizottságról és az ingatlan-nyilvántartási eljárás részletes szabályairól

343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről

⁴ A 2010. májusban hatályos jogszabályok szerint

193/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet az építésügyi hatósági eljárásokról és az építésügyi hatósági ellenőrzésről

194/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet az építési beruházások megvalósításához szükséges eljárások integrált intézésének részletes szabályairól és a közreműködő hatóságok kijelöléséről

109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény végrehajtásáról

85/2000. (XI. 8.) FVM rendelet a telekalakításról

37/2007. (XII. 13.) ÖTM rendelet az építésügyi hatósági eljárásokról, valamint a telekalakítási és az építésügyi-műszaki dokumentációk tartalmáról

24/2009. (IX. 30.) NFGM rendelet a telekalakítási és építési tilalom elrendeléséről

Szabványok

MSZ 20372:2004 Természetvédelem. Tájak esztétikai minősítése

MSZ 20376-1:1999 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése védett természeti területeken

MSZ 20376-2:1999 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Duna–Tisza köze védett természeti területein

MSZ 20376-3:1999 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Balaton-felvidék védett természeti területein

MSZ 20376-4:1999 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Kisalföld védett természeti területein

MSZ 20376-5:1999 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Budapest és környéke védett természeti területein

MSZ 20376-7:2004 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése Nyugat-Dunántúl védett természeti területein

MSZ 20376-8:2004 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése Észak-Magyarország védett természeti területein

MSZ 20376-9:2006 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése az Alföld védett természeti területein

MSZ 20376-10:2006 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Felső-Tisza-vidék védett természeti területein

MSZ 20374 Természetvédelem. Gazdálkodási épületek, építmények tájbaillesztése (előkészítés alatt)

MSZ 20381:2009 Természetvédelem. Egyedi tájértékek kataszterezése

MSZ 20374 Természetvédelem. Gazdálkodási épületek, építmények tájbaillesztése (előkészítés alatt)

4. A villamos energia termelésével és szállításával kapcsolatos hatósági engedélyezési eljárás

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) a nyomvonal kijelölésére irányuló vezetékjogi eljárás

- (1) Védett természeti területen a terület funkcionális működését biztosító új villamosenergia-ellátási vezeték építése lehetőleg terepszint alatti elhelyezéssel történjen, transzformátor-állomás földbe süllyesztve létesüljön, kivéve, ha a terepszint alatti elhelyezés magát a védett természeti értéket, vagy egyedi tájértéket veszélyeztetné /Tvt. 35.§ (1), MSZ 20379:1999/. Ez alól kivételt jelent a kunhalmok és földvárak területe, amelyeknél a terepszint alatti elhelyezés jellemzően több kárt okoz /Tvt. 35.§ (1)/.
- (2) Az ökológiai hálózat területein, valamint a területrendezési tervben lehatárolt tájképvédelmi övezetekben külterületen is lehetőleg a térszín alatt, földkábelrel javasolt megoldani a villamos energia szállítását /Tvt. 7.§ (2) h)/. A földkábelrel ki nem váltható, elkerülhetetlen felszíni villamosenergia-hálózat kialakításakor, fejlesztésekor törekedni kell a meglévő mezsgyéken, vonalas létesítmények mentén húzódó sávokon, közműfolyosókon, útpadkákon vagy más degradált területeken történő átvezetésre.
- (3) Léghébelek nyomvonalának kijelölésekor javasolt figyelembe venni az ott található fás szárú vegetációt, illetve védett és nem védett természeti területen az élőhely növény- és állatvilágát, valamint a tájképi adottságokat. Ügyelni kell arra, hogy tartóoszlopot, s egyéb berendezést ne telepítsenek kunhalmon vagy földvár területén /Tvt 35.§ (1)/. A beruházást a természeti adottságok megőrzésének biztosítása mellett lehet megvalósítani.
- (4) Léghébelek építése lehetőleg fakivágás nélkül történjen. Az építés során a jelentős dendrológiai vagy természeti értéket képviselő fás vegetációt javasolt megőrizni. Fakivágás esetén a kivágott faegyedek pótlása, vagy a tájvédelmi szakhatóság előzetes állásfoglalása alapján pénzübeni megváltása is szóba jöhet. A fapótlás helyét, idejét, módját és a telepítendő faegyedek fajtát a természetvédelmi hatóság jelölheti ki. Pénzübeni megváltás esetén általában a természetvédelmi hatóságra hárul a telepítési munka.
- (5) A vezeték nyomvonalán a karbantartási sávok rendszeres kezelést, a gyepterületek rendszeres kaszálást igényelnek.
- (6) A kisméretű hálózathoz fa oszlopokat célszerű használni.
- (7) A védett és fokozottan védett madárfajok védelme, a villamos áramütés bekövetkezésének megelőzése és megakadályozása érdekében minden lehetséges műszaki megoldást alkalmazni kell (madárvédő papucs, szigetelt-burkolt vezeték, a feszítőoszlopoknál alsó átvezetés, oszloptranzformátornál alsó lekötés, gólyafészkek közelében a vezetékek fedése stb.). Védett madarak áramütéstől való védelme érdekében új közép- és nagyfeszültségű szabad légvezeték telepítését csak szigetelt oszlopokkal javasolt megoldani /Tvt. 43.§ (1), 44.§ (5), valamint MSZ 20384-1:2003, MSZ 20384-2:2005/.
- (8) A fészket érintő műtárgyakkal kapcsolatos kivitelezési munkálatok fészkelési időn kívül, az illetékes természetvédelmi őr felügyelete mellett végezhetők.
- (9) Az építési és az azt követő helyreállítási munkákat csak akkor és úgy lehet végezni, hogy az ott élő védett állatfajok egyedei vonatkozásában ne ütközzön a Tvt. 43.§ (1) bekezdésében meghatározott tilalomba, a nem védett állatfajok egyedeit illetően pedig célszerű, hogy a munkálatok azok szaporodását ne akadályozzák, ne veszélyeztessék.

- (10) A munkaterületet a lehető legrövidebb határidőn belül javasolt rendezni, ami magába kell, hogy foglalja a természeti környezet vizuális és biológiai állapot-minőségének helyreállítását is.

b) erőmű (20 MW feletti) létesítése

- (1) Mivel a 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet 1. számú melléklet 28-31. pontja szerint az erőművek egy részének telepítése a környezeti hatásvizsgálat köteles tevékenységek közé tartozik, míg más részük a 3. számú melléklet 72-74. pontja alapján a felügyelőség döntésétől függően környezeti hatásvizsgálat köteles, ezért vizsgálni szükséges, hogy az adott erőmű a rendelet hatálya alá tartozik-e, és ha igen, a rendelet szerinti eljárás lefolytatásra került-e. Amennyiben igen, akkor az abban az eljárásban hozott határozatban foglaltakra a szakhatósági eljárás során figyelemmel kell lenni. A természetvédelmi, tájvédelmi szakhatóságnak a környezetvédelmi engedély kiadása esetén – annak érvényességi idejéhez igazodva – célszerű meghatározni a szakhatósági állásfoglalás érvényességi idejét.
- (2) Természetes vagy természetközeli, emberi beavatkozástól kevésbé bolygatott tájban nem javasolható új, villamos energiát termelő erőmű létesítése, mivel ilyen esetben a tájbaillesztés nem megoldható /Tvt. 6.§ (2)/.
- (3) A létesülő új erőműveket – a szélerőművek kivételével – telekhatáron belül, de a létesítmény körül védőfásítással (pl. védelmi erdő) célszerű tájbaillesztani.
- (4) Erőművek telepítésekor védőterületet célszerű kijelölni a védett természeti területek, érzékeny természeti területek, élőhelyek, felszíni vizek stb. védelme érdekében. Szélerőművet a védendő területektől – beleértve a településeket is - 800-1000 m-en belül nem javasolt telepíteni. Az engedélyezési eljárás során szakhatósági mérlegelés tárgya az erőmű által okozott környezet- és természetvédelmi hatások monitorozásának előírása. Ennek a kritériumrendszerét a helyi adottságoknak megfelelően a szakhatósági eljárás során javasolt meghatározni.
- (5) A telepítés helyét tanácsos úgy megválasztani, hogy a kivitelezés, a működés, valamint az erőmű felszámolása a területen található egyedi tájértékeket ne veszélyeztesse /Tvt. 6.§ (2), 7.§ (2) c)/.
- (6) Az erőmű építtetője ill. kivitelezője az építési munkálatok befejeztével az erőműtelep környezetének rendezésére kötelezett /Tvt. 7.§ (2) b)/. A létesítmény teljes felszámolását követő tájrendezési (tájrehabilitációs) terv készíttetése általában elvárható a beruházótól, amikor telepítési engedélyért folyamodik. Ennek vizsgálata szintén tárgya lehet a tájvédelmi szakhatósági állásfoglalás kialakításának.
- (7) Szélerőművek telepítése táj- és természetvédelmi szempontból általában nem javasolt védett természeti területen (ex lege védett területeken, valamint felszín alatti védett természeti érték esetén azok felszíni vetületén sem) /Tvt. 35.§ (1) a)/, természeti területen, nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó területen (Ramsari, Natura 2000 stb.) /274/2004. Korm. rendelet 8.§ (1), 10.§ (1)-(2), 10/A§ (1)/, valamint az ökológiai hálózat egyéb területein.
- (8) Szélerőművek elhelyezése során az élővilág-védelmi szempontok értékelésénél fontos figyelembe venni, hogy a szélerőművek nem zavarhatják a vadon élő állatok, főként a fokozottan védett fajok /Tvt. 43.§ (1)/ lakó-, élő-, táplálkozási és pihenőhelyeit, az évszakhoz kötött, valamint a napi vonulási útvonalait. Védőtávolság biztosítása szükséges a vizes élőhelyek, a vízfolyások, tavak és víztározók környezetében /Tvt. 16.§ (5), 18.§ (3)/.
- (9) Szélerőművek elhelyezésekor a földtudományi értékek, képződmények védelmére javasolt kiemelten ügyelni /Tvt. 19.§ (2)/. A talajbolygatás, talajerózió elleni védelem érdekében

meghatározandó az a legnagyobb lejtőszög, amely mellett még lehetséges a telepítés, figyelembe véve a talajpusztulás és a tereprendezés hatására várható élőhely-károsodás mértékét. Tekintettel az ez esetben várható jelentősebb tereprendezési feladatokra, védett és védendő felszíni és felszín alatti formák esetében nem javasolt a telepítés. Ehhez a felszín alatti képződmények (pl. barlangok) felszíni vetületét is célszerű figyelembe venni /Tvt. 48.§ (4)/.

- (10) Egy szélerőmű közvetlen helyigénye legalább 300 m²/MW. Ez azt jelenti, hogy ekkora az erőmű által közvetlenül megbolygatott terület. Ehhez hozzáadódik a feltáró utak területigénye is. A teljes helyigény kiszámításánál tehát az utakat és egyéb kiszolgáló létesítményeket is célszerű figyelembe venni a döntéshozatal során.
- (11) A szélerőművekre vonatkozó előírások a kísérleti szélmérő berendezések esetére is vonatkoztathatók.

Szélerőművek tájbaillesztési sajátosságai

Azokon a területeken, ahol a szélerőművek elhelyezése kizáró táj- és természetvédelmi problémákat nem okoz, a telepítésnél elsősorban a nagy méretű, egybefüggő mezőgazdasági területek (főként szántók), ipari területek, valamint a külszíni bányászattal, vagy más módon roncsolt, degradált területek jöhetnek számításba.

A tájbaillesztési követelmények teljesítését egyszerű, funkcionális szerkezet, matt, világosszürke festés, illetve a lehető legkisebb magasság alkalmazásával javasolt elősegíteni. Előnyösebb továbbá az erőmű-telep nem hosszanti, hanem csoportos formában való elhelyezése, mert így hatása kevésbé zavaró. Tájvédelmi okokból célszerű kerülni a kiemelkedő magaslatokra történő telepítést. A szélerőművekhez tartozó kiszolgáló létesítmények tájbaillesztéséhez tartozik az erőműveken kívül az utak és transzformátorházak tájbaillesztése is. Növényzet telepítése főként a transzformátorházak esetében javasolható /Tvt. 7.§ (2) a)/.

Az eljárás jogi alapjai⁵

Eljáró hatóság

első fokon: Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal illetékes területi mérésügyi és műszaki biztonsági hatósága

másodfokon: Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal központi szerve +

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, g, h,

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról

260/2006. (XII. 20.) Korm. rendelet a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatalról

382/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet a villamosenergia-ipari építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról

⁵ A 2010. májusban hatályos jogszabályok szerint

346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről

8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről

8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről

8002/2005. (MK 138.) KvVM tájékoztató a nyílt karszt területek külterületi jegyzékéről (A tájékoztató mellékletét képező jegyzéket a Környezetvédelmi és Vízügyi Értesítő teszi közzé. A jegyzék a nyílt karszt területekkel érintett földrészletek külterületi helyrajzi számait tartalmazza)

Szabványok

MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken

MSZ 20384-1:2003 Természetvédelem. Madárvédelmi berendezések 1. rész: Fogalom meghatározások

MSZ 20384-2:2005 Természetvédelem. Madárvédelmi berendezések 2. rész: Fészekmagasító állvány és szigetelőpapucs

5. Gázipari létesítmények, gázszolgáltatási berendezések telepítésére, megszüntetésére vonatkozó hatósági eljárások

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

- (1) Védett természeti területen nagynyomású gázvezeték nem létesíthető /MSZ 20379:1999/.
- (2) Védett természeti terület természeti és kezelt övezetében, valamint fokozottan védett természeti területen közép- és kisnyomású gázvezeték csak abban az esetben telepíthető, ha a belterület gázellátása más nyomvonalon nem oldható meg /MSZ 20379:1999/.
- (3) Gázszolgáltatási berendezések telepítése során el kell kerülni a védett természeti értéknek minősülő kunhalmok és földvárak területét /Tvt. 35.§ (1) a)/.
- (4) A gázvezetékek építése lehetőleg fakivágás, vagy természetes gyepterület igénybevétele nélkül történjen. A jelentős dendrológiai vagy természeti értéket képviselő vegetációt javasolt megőrizni. Fakivágás esetén a kivágott faegyedek pótlása – a kötelező szerviz sávon kívül – ajánlható. A kivitelezés során megsérült ill. elpusztult növényzetet a sérült felülettel azonos mértékben javasolt pótolni, vagy a természetes begyepesedést elősegíteni.
- (5) Telepítés után a gázvezeték nyomvonalát célszerű természetközeli állapotba hozni – különösen külterületen – a természetes vegetáció minél gyorsabb visszatelepedésének érdekében /Tvt. 7.§ (2) f)/. A nyomvonal felülvetését – ha szükséges – honos fűfélék magkeverékével javasolt elvégezni. Gyepes esetében az idegen fűfajok ilyen módon történő behurcolása gondot okozhat, ezért a területtől függően nem mindig javasolt ragaszkodni a gyepesítéshez.
- (6) Védett természeti területen külterületi gázvezeték nyomvonaljelzésére a legfeljebb 1,80 m magas, barnára festett oszlopok ajánlottak, amelyek tetején az irányjelző a gázvezeték jelző sárga színre festhető.
- (7) A gázvezetékek a vízfolyásokat, árkokat lehetőleg alulról keresztezzék /Tvt. 7.§ (2) a)/.
- (8) A nagynyomású gázfogadó (gázátadó) létesítményeket külterületen tájba illő növényzettel célszerű takarni. A helykiválasztás elsősorban meglévő növényzet takarásában történjen, ill. a tájbaillesztés érdekében a létesítmény körül honos, többszintű növénytelepítés javasolt. Növényzettel való takarás esetén áttört kerítés is alkalmazható. A kerítés javasolt méretei: legfeljebb 1,80 m magas legyen, fa oszlopokból, zöld műanyag-bevonatos dróthálóval készüljön. A közmű számára biztosított ingatlanon javasolt a takarófásítást is megoldani /Tvt. 7.§ (2) a)/.
- (9) Fogyasztói berendezések, csővezetékek rejtett elhelyezésének biztosítása is megoldandó feladat. A nyomáscsökkentő műszaki létesítményeket tájba illő növényzettel vagy kerítéssel célszerű takarni. A fogyasztói vezeték, amennyiben van megfelelő méretű oldalkert, ott javasolt vezetni /Tvt. 7.§ (2) a)/.
- (10) A gázszolgáltatással kapcsolatos létesítményeket javasolt úgy kialakítani, hogy biztosítható legyen a tájvédelmi célú növénytelepítés kialakítása és fenntartása /MSZ/T 20362:2004/.
- (11) Tartályos gázszolgáltató létesítmény elhelyezése mezőgazdasági területen csak abban az esetben indokolt és elfogadható, ha az övezetben lakóépület, feldolgozó üzem, vagy vendéglátásra alkalmas épület létesítése rendezési terv alapján engedélyezhető.
- (12) Gáztartályok esetében célszerű figyelembe venni az esetlegesen elfolyó PB gáz eloszlási lehetőségeit, szükség esetén terelőfallal, folyókával kell biztosítani az irányított elfolyást

/MSZ/T 20362:2004/. Pince, gödör, talajszint alatti létesítmény a tároló méretétől függően 15, illetve 20 m-en belül általában nem lehet.

- (13) Gáztartály létesítésének engedélyezési eljárása során javasolt megvizsgálni a telepítéshez és a feltöltésekhez szükséges szállítási tevékenységek (pl. utak, gépkocsiforgalom) tájra, élővilágra gyakorolt hatását is.

Gáztartályok tájbaillesztési sajátosságai

A gáztartályok tájbaillesztését elsősorban földbe süllyesztéssel, tereprendezéssel (földsáv, földkaréj, katlan), növényzettel, egyéb kertépítészeti módszerekkel (lugas, kordon, emelt ágyás, stb.), a hagyományos építészeti stílushoz igazodó építészeti megoldással, illetve ezek kombinációival javasolt megoldani. A tájbaillesztés lehetőségeit már a hely kiválasztása során is célszerű figyelembe venni /MSZ/T 20362:2004/.

1. táblázat: Védőövezet és telepítési távolságok gáztartály esetén /m/

	Megnevezés	földel takart tartály térfogata (m ³)		föld feletti tartály térfogata (m ³)			
		<5	>5	<5	5-25	>25	
0	Védőövezet	2	3	3	5	20	
1	lakóházi nyílászárótól	3	5	2	8	25	
2	közösségi épület nyílászárójától	5	6	7,5	10	30	
3	építménytől, szabadterétől	„A” és „B” tűzv. o.	6	7,5	15	22,5	30
		„C” tűzv. o.	4	5	7,5	15	22,5
		„D” és „E” tűzv. o.	3	4	6	7,5	15
4	közforgalmú út szélétől	3	5	5	10	30	
5	üreges, túlnyomás nélküli közművezetékétől	3	3	3	5	20	
6	400V feletti vill. Berendezésektől	3	3	3	5	20	
7	nyitott aknától, gödörtől	5	5	10	15	25	
8	vasúti pályatesttől	5	5	10	15	25	
9	szomszédos pébé tartálytól	1	1	1	1	1	
10	Védőfaltól	-	-	1,5	1,5	1,5	
11	elgőzöltető fűtőegységtől	3	3	3	5	10	
12	tartálykocsi töltő-lefejtőhelytől	3	3	3	5	20	
13	villamos légvezeték oszlopától	1,5-szörös oszlopmagasság					

Forrás: 2/1994. Műszaki Igazgatóhelyettesi utasítás melléklete p.10.

Megjegyzés: A védőövezet és a telepítési távolság felére csökkenthető föld feletti tartály esetében, ha megfelelő tűzállóságú, min. 2 m magas védőfalat telepítenek a tartálytól min. 1,5 m távolságban.

Az eljárás jogi alapjai^{6 7}

Eljáró hatóság

gázipari létesítmények esetében:

első fokon: bányakapitányság

másodfokon: Magyar Bányászati és Földtani Hivatal

gázfogyasztói berendezések esetén

első fokon: Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal illetékes területi mérésügyi és műszaki biztonsági hatósága

másodfokon: Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal központi szerve

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, b, g, h,

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről 1. § c, d, e, g, h pont; 36. § b pont,

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

2008. évi XL. törvény a földgázellátásról

267/2006. (XII. 20.) Korm. rendelet a Magyar Bányászati és Földtani Hivatalról

19/2009. (I. 30.) Korm. rendelet a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény rendelkezéseinek végrehajtásáról

96/2005. (XI. 4.) GKM rendelet a bányafelügyelet hatáskörébe tartozó sajátos építményekre vonatkozó egyes építésügyi hatósági eljárások szabályairól

8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről

8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről

8002/2005. (MK 138.) KvVM tájékoztató a nyílt karszt területek külterületi jegyzékéről (A tájékoztató mellékletét képező jegyzéket a Környezetvédelmi és Vízügyi Értesítő teszi közzé. A jegyzék a nyílt karszt területekkel érintett földrészletek külterületi helyrajzi számait tartalmazza)

Szabványok

MSZ/T 20362:2004 Gáztartályok tájbaillesztése védett természeti területeken

MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken

⁶ A 2010. májusban hatályos jogszabályok szerint

⁷ 2009. márciustól csak természetvédelmi szakhatóságként van nevesítve a felügyelőség. A tájvédelmi szakkérdést ugyan nem említi a rendelet, de a Tvt. értelmében a tájvédelmi szempontok a természetvédelmi vizsgálat részét képezik.

6. A sajátos távközlési építményekre vonatkozó elektronikus hírközlési hatósági engedélyezési eljárások

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) felszíni vezetékek, a vezetékekkel és vezeték nélküli összeköttetésekkel összefüggő – felszíni burkoló, tartó, védő, jelző stb. – műtárgyak

- (1) Rekonstrukció és új létesítés esetén szorgalmazni kell – különösen védett természeti területeken – a légvezetékek helyett a terepszint alatti vezetékek telepítését. A terepszint alatti vezetékek nyomvonalának megállapításakor a kunhalmokra és a földvárakra tekintettel kell lenni, ezeket az objektumokat el kell kerülnie a nyomvonalnak. A védett fajok élőhelyének megóvására irányuló intézkedésekre, helyszíni vizsgálatokra figyelemmel szükséges kikötéseket tenni.
- (2) Meglévő hálózat esetén - az utcakép, a tájkép védelme érdekében - új bekötés terepszint alatti kiépítéssel javasolt.
- (3) Légvezetékek utak feletti átvezetése a tájképi, esztétikai értékek védelmében kerülendő.
- (4) A töréspontjelzőket nyílt jellegű természeti területeken (pl. gyepeken) lehetőleg kerülni kell.
- (5) A földkábelrel ki nem váltható, elkerülhetetlen felszíni hírközlési hálózat kialakításakor, fejlesztésekor, felújításakor elsősorban a meglévő mezsgyéken, vonalas létesítmények mentén húzódó sávokon, útpadkákön vagy degradált területeken történő átvezetésük támogatható.
- (6) A hagyományos távközlési hálózat kiépítését lehetőleg vonalas létesítmények mentén húzódó közműfolyosókban vagy felszín alatti optikai kábellel javasolt megoldani.
- (7) A vezeték nyomvonalát olyan minőségben javasolt helyreállítani – különösen külterületen –, hogy a természetes vegetáció minél gyorsabban visszatelepedhessen. A nyomvonal felülvetését honos fűfélék magkeverékével célszerű megoldani. Természetközeli gyepek esetében az idegen fűfajok ilyen módon történő betelepítése helyett jobb megoldást jelenthet a spontán begyepesedés, ezért a területtől függően nem mindig célszerű mesterséges gyepesítést előírni. A területet gyepgazdálkodási módszerekkel (pl.: megfelelő időben elvégzett kaszálás) szükséges gondozni.

b) felszíni tartozékok, tartószerkezetek, oszlopok, kábelszekrények, föld feletti jelzők, védőműtárgyak

- (1) Törekedni kell a kapcsolódó technikai kezelő egységek meglévő épületek(b)en vagy építmények(b)en való elhelyezésére. Amennyiben a kijelölt hely körzetében arra megfelelő objektum (pl. más szolgáltató meglévő tornya, kémény, víztorony, kilátó) található, az antennát azon javasolt elhelyezni.
- (2) Nem helyezhető el az objektum a területen, ha a településrendezési terv kijelöl arra alkalmas területeket, és a kiválasztott helyszín nem szerepel azok között.
- (3) Antennatartó torony lehetőség szerint védett természeti területen kívül létesüljön /Tvt. 35.§ (1) a)/. Területrendezési terv alapján tájképvédelmi övezetbe tartozó területeken csak kivételes esetben lehetséges hírközlő és távközlő tornyot elhelyezni. A torony telepítése lehetőleg magas növényzet, vagy egyéb takarásra alkalmas tájelem közelében történjen.
- (4) A létesítési helyszín megfelelő megválasztásával lehetőleg használjuk ki a domborzat és a meglévő növényállomány takarását. Új takaró növénytelepítés az alkalmazott növényanyag lassú növekedése, a fenntartás megoldatlansága miatt ritkán eredményes.

- (5) A takaráshoz felhasználható növényfajok listáját, illetve a telepítés idejét javasolt előírni, vagy kikötni, hogy csak a termőhelynek megfelelő, őshonos fajok alkalmazhatók (kivéve belterületi elhelyezés esetén).
- (6) A bázisállomáshoz tartozó tornyot célszerű úgy kialakítani, hogy később alkalmas legyen más szolgáltatók befogadására is.
- (7) Törekedni kell a minél kevesebb torony elhelyezésére. Lehetőleg egy szolgáltató egy csomagban nyújtsa be az illetékességi területet érintő bázisállomás-létesítési terveit. Az egyeztetések során a társszolgáltatókat ösztönözni kell a közös eszközhasználatra.
- (8) A bázisállomás villamos energia ellátásának tervezését és engedélyezését a távközlési létesítmény engedélyezésével egy időben, egy dokumentációban célszerű lefolytatni.
- (9) Ha természetvédelmi szempontból szükséges, az építési munkálatok időben eltolhatók. Ehhez ismerni kell a kivitelezés során használt útvonalat, illetve az átmenetileg igénybe vett többletterületet is.
- (10) Az engedélyezési dokumentáció tervlapjainak méretarányát célszerű úgy megválasztani, hogy az információk egyértelműek legyenek ($M=1:5-10\ 000$ a hely beazonosítása érdekében, valamint $M=1:500$ a helyszínrajzhoz, illetve $M=1:50-250$ a részletrajzokhoz). A tájbaillesztésről látványtervet célszerű kérni, amely több jellemző pontból, arányosan ábrázolja a tervezett építményeket. Javasolt továbbá a bázisállomást övező legalább 4 km sugarú körben egymásra merőleges terepmetszeteket megadni, amely léptékhelyesen ábrázolja a bázisállomást. Az engedélyezési tervtől elvárható a bázisállomáshoz csatlakozó környező állomások feltüntetése is.
- (11) Nem javasolt olyan tereprendezési munkálatokat igénylő elhelyezés, illetve építés, amely kedvezőtlen módon megváltoztatja a táj ökológiai, tájhasználati, esztétikai adottságait.
- (12) Törekedni kell a lehető legkisebb toronymagasság alkalmazására, azonban azt a szempontot is figyelembe kell venni, hogy a torony magasságának csökkentése ne tegye szükségessé a környezetében egy újabb torony elhelyezését.
- (13) A tornyok legnagyobb magasságát a kötelező légügyi kifestési szint alatt javasolt meghatározni, ha a repülési biztonság miatt kötelező piros-fehér kifestés a táj elfogadhatatlan esztétikai degradációját okozná.
- (14) Aknák, műtárgyak kialakításakor a feltűnő művi megjelenést célszerű takarni.
- (15) Ha a természetes és természetközeli állapotú, vagy hagyományos emberi létesítményekkel jellemezhető tájban a tájbaillesztés lehetetlen, a telepítés az adott helyszínen nem javasolt.
- (16) Tájképvédelmi indokból lehetőleg kerülni kell a kiemelkedő, de érintetlen tereppontokra való antennatelepítést, különösen a védett természeti területeken.
- (17) Szorgalmazni lehet a tornyok fák, fasorok melletti elhelyezését úgy, hogy lehetőleg csak az antenna funkcionális része emelkedjen a lombkorona szintje fölé.

Adótoronyok tájbaillesztésének sajátosságai

Távközlési adótoronyok szerkezeti megoldásaira három gyakran alkalmazott típust ismertetünk a tájbaillesztés szempontjából.

A *monopol csőtorony* kisebb, kb. 24 m magasságig jól tájba illeszthető, nagyobb magasság esetén – szerkezeti sajátosságokból adódóan – a toronytalpi rész vastag, az egész torony „gyárkéményszerűvé” válik. Alkalmazása meglévő, takaró facsoport közé illesztve, 24 m magasságig javasolható.

A *rácsostartó-szerkezetű toronyokat* akár 60 m magassággal is építik. Ipari-gazdasági jellegű területeken megfelelőek, környezetbe olvadó festés esetén elfogadhatóan tájba illeszthetőek. Repülésbiztonsági szempontból színes bójákkal jelölhetőek, így a rendkívül kedvezőtlen piros-féhr sávós fedőmázolás elkerülhető.

A *ragasztott faszerkezetű torony* az egyik legigényesebb (és egyben legdrágább) szerkezet, amelyet 40 m magasságig gyártnak. Alkalmazását indokolt esetben írjuk elő, így például hagyományos gazdálkodás területein, kivételes esetekben védett természeti területeken és azok környezetében, illetve tájjellegvédelmi, tájképvédelmi szempontból érzékeny területeken. A ragasztott faszerkezetű torony kapcsolódó berendezési tárgyainak takarására formatervezett rácsos faszerkezetet javasoljunk – ez a tornyot tömegmegjelenésében is jól kapcsolja a földfelszínhez. A ragasztott faszerkezetű torony – egyedi esetben – kilátóval is kombinálható. Ragasztott fa torony esetén is kedvező, ha annak merev megjelenését a bázisállomás körüli fa és cserjetelepítés oldja.

Az építmények festésére javasolt semleges, esetleg a környezetben meglévő más szerkezeteken (pl. a légvezeték oszlopokon) alkalmazott színt használni, illetve faszerkezet esetén a fa természetes színének megfelelő színezés a legmegfelelőbb. A fedőmázolás színének előírásakor legyünk figyelemmel arra, hogy a létesítmény kapcsolódó berendezési tárgyai (műszerkonténer, kerítés) is megfelelő színezést kapjanak.

Az eljárás jogi alapjai⁸

Eljáró hatóság

első fokon: Nemzeti Hírközlési Hatóság

másodfokon: a Nemzeti Hírközlési Hatóság Tanácsának elnöke

(a sajátos építménynek nem minősülő antennák, antennatartó szerkezetek engedélyezése az általános építésügyi eljárások körébe tartozik ld. . fejezet)

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, c, g, h, 19. § (2),

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről

362/2008. (XII. 31.) Korm. rendelet a Nemzeti Hírközlési Hatóság eljárásában közreműködő szakhatóságok kijelöléséről, valamint egyes szakhatósági közreműködések megszüntetéséről és módosításáról

29/1999. (X. 6.) KHVM rendelet a távközlési építmények engedélyezéséről és ellenőrzéséről

⁸ A 2010. májusban hatályos jogszabályok szerint

Szabványok

MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken

7. Távhőtermelő létesítmények létesítési és a távhővezeték vezetékjogi engedélyezési eljárása

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) távhőtermelő berendezés létesítési engedélye

- (1) Természetes vagy természetközeli, emberi beavatkozástól kevésbé bolygatott tájban nem javasolt új távhőtermelő berendezés létesítése, mivel ilyen esetben a tájbaillesztés nem megoldható /Tvt. 6.§ (2)/. Általában nem javasolt továbbá a telepítés védett természeti területen (ex lege védett területeken, valamint felszín alatti védett természeti érték esetén azok felszíni vetületén sem) /Tvt. 35.§ (1) a)/, természeti területen, nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó területen (Ramsari, Natura 2000 stb.) /274/2004. Korm. rendelet 8.§ (1), 10.§ (1)-(2), 10/A§ (1)/, valamint az ökológiai hálózat egyéb területein.
- (2) A létesülő új berendezéseket telekhatáron belül, de a létesítmény körül kialakított védőfásítással (pl. védelmi erdő) célszerű tájbaillesztetni.
- (3) Távhőtermelő berendezés helyének megválasztása során védőterületet célszerű kijelölni a védett természeti területek, érzékeny természeti területek, élőhelyek, felszíni vizek stb. védelme érdekében.
- (4) Az engedélyezési eljárás során szakhatósági mérlegelés tárgya a berendezés által okozott környezet- és természetvédelmi hatások monitorozásának előírása. Ennek a kritériumrendszerét a helyi adottságoknak megfelelően a szakhatósági eljárás során javasolt meghatározni.
- (5) A telepítés helyét tanácsos úgy megválasztani, hogy a kivitelezés, a működés, valamint a berendezés felszámolása a területen található egyedi tájértékeket ne veszélyeztesse /Tvt. 6.§ (2), 7.§ (2) c)/.

b) vezetékjogi eljárás

- (1) Távhővezeték nyomvonala lehetőség szerint kerülje a védett természeti területeket, Natura 2000 területeket, ökológiai hálózat magterületét.
- (2) Az ökológiai hálózat területein, valamint a területrendezési tervben lehatárolt tájképvédelmi övezetekben külterületen is lehetőleg a térszín alatt, földkábelrel javasolt megoldani a távhővezeték elhelyezését /Tvt. 7.§ (2) h)/. Az elkerülhetetlen felszíni kialakításakor törekedni kell a meglévő mezsgyéken, vonalas létesítmények mentén húzódó sávokon, közműfolyosókon, útpadkákon vagy más degradált területeken történő átvezetésre.
- (3) Felszín feletti vezeték nyomvonalának kijelölésekor szükséges figyelembe venni az ott található fás szárú vegetációt, illetve védett és nem védett természeti területen az élőhely növény- és állatvilágát, valamint a tájképi adottságokat. Ügyelni kell arra, hogy a berendezés ne érintse kunhalom vagy földvár területét /Tvt 35.§ (1)/. A beruházást a természeti adottságok megőrzésének biztosítása mellett lehet megvalósítani.
- (4) Vezeték telepítése lehetőleg fakivágás és természetes gyepterület igénybevétele nélkül történjen. Az építés során a jelentős dendrológiai vagy természeti értéket képviselő fás vegetációt javasolt megőrizni. Fakivágás esetén a kivágott faegyedek pótlása, vagy a tájvédelmi szakhatóság előzetes állásfoglalása alapján pénzbeli megváltása is szóba jöhet. A fapótlás helyét, idejét, módját és a telepítendő faegyedek fajtát a természetvédelmi hatóság jelölheti ki. Pénzbeli megváltás esetén általában a természetvédelmi hatóságra hárul a telepítési munka.

- (5) A vezeték nyomvonalán a karbantartási sávok rendszeres kezelést, a gyepterületek rendszeres kaszálást igényelnek.
- (6) Az építési és az azt követő helyreállítási munkákat csak akkor és úgy lehet végezni, hogy az ott élő védett állatfajok egyedei vonatkozásában ne ütközzön a Tvt. 43.§ (1) bekezdésében meghatározott tilalomba, a nem védett állatfajok egyedeit illetően pedig célszerű, hogy a munkálatok azok szaporodását ne akadályozzák, ne veszélyeztessék.
- (7) Telepítés után a vezeték nyomvonalát célszerű természetközeli állapotba hozni – különösen külterületen – a természetes vegetáció minél gyorsabb visszatelepedésének érdekében /Tvt. 7.§ (2) f)/. A nyomvonal felülvetését – ha szükséges – honos fűfélék magkeverékével javasolt elvégezni. Gyepes esetében az idegen fűfajok ilyen módon történő behurcolása gondot okozhat. Természetközeli gyepes esetében az idegen fűfajok ilyen módon történő betelepítése helyett jobb megoldást jelenthet a spontán begyepesedés, ezért a területtől függően nem mindig célszerű mesterséges gyepesítést előírni. A területet gyepgazdálkodási módszerekkel (pl.: megfelelő időben elvégzett kaszálás) szükséges gondozni.
- (8) A vezetékek a vízfolyásokat, árkokat lehetőleg alulról keresztezzék /Tvt. 7.§ (2) a)/.

Tájrendezési feladatok

A berendezés építtetője ill. kivitelezője az építési munkálatok befejeztével a létesítmény környezetének rendezésére kötelezett /Tvt. 7.§ (2) b)/. A teljes felszámolást követő tájrendezési (tájrehabilitációs) terv készíttetése általában elvárható a beruházótól, amikor telepítési engedélyért folyamodik. Ennek vizsgálata szintén tárgya lehet a tájvédelmi szakhatósági állásfoglalás kialakításának.

Az eljárás jogi alapjai⁹

Eljáró hatóság

hőtermelő létesítmény esetén:

első fokon: Magyar Energia Hivatal, ha a létesítményben hő- és villamos energiát külön-külön vagy kapcsolatosan állítanak elő és a hőenergiát - részben vagy egészben - távhő-szolgáltatási célra termelik, egyéb esetben a területileg illetékes települési önkormányzat jegyzője

másodfokon: az első fokú hatóság határozata ellen nincs helye fellebbezésnek

vezetékjog esetén:

első fokon: Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal illetékes területi mérésügyi és műszaki biztonsági hatósága

másodfokon: Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal központi szerve

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, c, g, h, 19. § (2),

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

⁹ A 2010. májusban hatályos jogszabályok szerint

2005. évi XVIII. törvény a távhőszolgáltatásról

157/2005. (VIII. 15.) Korm. rendelet a távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény végrehajtásáról

Szabványok

MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken

8. Közlekedési hatósági engedélyezési eljárás

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) autópálya, autótút, közút, magánút, zajárnyékoló létesítmények, valamint – a nem kizárólag gyalogos vagy kerékpáros forgalom lebonyolítására szolgáló – híd, felüljáró, alagút, aluljáró létesítésével, megszüntetésével, forgalomba helyezésével kapcsolatos eljárások

- (1) Országos jelentőségű védett természeti területen, annak védőövezetében, védelemre tervezett területen, valamint Natura 2000 területen autópálya, autótút, gyorsforgalmi út építése nem javasolt.
- (2) Egyéb területeken köz- és magánutat csak a természeti értékek, természeti területek, ökológiai folyosók, ex lege védett területek és természeti emlékek, egyedi tájértékek és Natura 2000 területek elkerülésével, vagy megfelelő műszaki megoldással történő védelmével javasolt vezetni /Tvt. 6.§ (2), 7.§ (2) g)/.
- (3) A tervezett utak vonalvezetése lehetőleg kövesse a használat során keletkezett utak terepadottságokhoz igazodó vonalvezetését.
- (4) A zöldfelület igénybevételének mértékét célszerű a lehető legkisebbre csökkenteni. Ezen elv alkalmazása különösen fontos az ökológiai hálózat elemeit érintő területeken.
- (5) Völgyekben törekedni kell az útnak a völgy lába közelében való vezetésére, ami a környezetbe illesztés szempontjából is a legtermészetesebb megoldás.
- (6) Az újonnan létesülő utak lehetőleg ne daraboljanak fel összefüggő élőhelyeket /Tvt. 7.§ (2) g)/. A nyomvonalat célszerű a tájtípushatárokon, területfelhasználási egységek, földhasználati módok, művelési ágak határán, terepformák metszsvonalán kijelölni.
- (7) Megfelelő terület rendelkezésre állása esetén a merev, meredek hajlásszögű rézsűfelületek helyett (elsősorban bevágásokban) a természetes domborzati formákhoz hasonló lejtőfelületek, felszíni formák kialakítása javasolható. Ezek oldják az útpálya tájidegen, merev földműveinek vonalát, növénytelepítésük, fenntartásuk is könnyebben megoldható. A nagy bevágások és töltések építését javasolt kerülni.
- (8) Az útépítéssel kapcsolatos vízrendezés a vizek természetes mozgását, mennyiségét, minőségét csak annyira változtathatja meg, ami nem okoz maradandó változást a vegetációban /Tvt. 35.§ (1) b)/. Az engedélyezéshez szükség lehet ökológiai vízigény számítására /43/1999. (XII. 26.) KHVM rendelet
- (9) Védett természeti területen az alsóbbrendű utak, magánutak burkolata lehetőleg igazodjon a táj jellegéhez és a feltárható helyi anyagbeszerzési lehetőségekhez /Tvt. 35.§ (1) a), MSZ 20380:1999/. Célszerű elősegíteni a természetes földutak, nemesített földutak, makadám utak létesítését, felújítását. Természetvédelmi oltalom alatt álló belterületen egyes esetekben (történelmi városrész esetében vagy kertépítészeti célra) előnyös lehet a természetes burkolókövekből készült nagyidomkő, kiskockakő, görgetegkő, közönséges terméskő vagy fakocka burkolat alkalmazása /MSZ 20380:1999/.
- (10) A műtárgyak elhelyezése, formája, színe feleljen meg a tájbaillesztés követelményeinek /Tvt. 7.§ (2) a)/.
- (11) Az épülő útpályákat és műtárgyaikat – amennyiben szükséges - a műszaki megoldásokon kívül többszintű, a termőhelynek megfelelő, honos fajokból álló növényi együttesekkel (fasorokkal, facsoportokkal, cserjesávval, cserjefolttal, ligetes telepítéssel, gyepesítéssel, erdősáv telepítéssel) célszerű tájbailleszteni.

- (12) Törekedni kell arra, hogy az utak mentén a természetesen előforduló állatfajok vándorlását elősegítő zöld folyosók, illetve a fajok terjedése szempontjából megfelelő távolságra lévő természetközeli élőhelyfoltokból álló „szigetek” megmaradjanak, illetve létesüljenek. Erre a célra jól hasznosíthatók a talajvízzel megtelt anyagnyerőhelyek.
- (13) Az út menti cserje- és erdősáv fajösszetételét az elütésveszély csökkentése érdekében célszerű úgy megválasztani, hogy az táplálkozási célból lehetőleg ne vonzza az állatokat, főként a nagyvadakat.
- (14) A növényanyag fajösszetételét az adott táj eredeti megjelenésére és ökológiai tulajdonságaira alapozva javasolt megválasztani.
- (15) A nagyvadakkal való ütközés elkerülése érdekében védőkerítések alkalmazása szükséges a vadveszélyes szakaszok mentén.
- (16) Gyorsforgalmi utak és egyéb közutak élőhely-feldaraboló hatását vadátjárókkal (felüljárók, aluljárók), békaalagutakkal javasolt mérsékelni /Tvt. 7.§ (2) g)/. Ezek helyeinek megválasztásához a tervezett nyomvonalon botanikai, zoológiai, élőhely-, illetve vadgazdálkodási előzetes vizsgálatokat kell végezni.
- (17) Az utak (főként autópályák) építéséhez felhasznált anyagnyerőhelyek talajvízzel feltöltődött medreit, mint későbbi vizes élőhelyeket célszerű megőrizni. Javasolt elkerülni a külterületi „látványtavak” környékének üdülőházakkal, horgászlétesítményekkel való beépítését.
- (18) A főutak és alsóbbrendű utak esetében a kanyarok külső ívére optikai vezetést segítő egyöntetű fasorok telepítése javasolt.
- (19) Amennyiben más megoldás nem lehetséges, új út létesítése során szükségessé válhat a nyomvonal mentén élő védett fajok áttelepítése. Ehhez pontos állományfelmérés és áttelepítési terv elkészítése javasolt. Ezt az eljárást azonban csak akkor javasolt alkalmazni, ha az út létesítése nem elkerülhető, és arra alternatív nyomvonal lehetőség sem létezik.
- (20) Külterületi (nem beépített területek esetében) út menti fásításra a csoportos növénytelepítés javasolható, a „hagyományos” út menti fasor telepítése - kedvezőtlen rácshatása (az úton megjelenő fény-árnyék váltakozó, vezetést zavaró hatása) miatt - kerülendő. Beépített területek kis sebességű közutjai mentén a fasorok telepítése – megfelelő méretű hely rendelkezésre állása esetén - feltétlenül kívánatos.
- (21) Fák telepítésére a közlekedési úrszelvény és más biztonsági szempontok figyelembevételével kerülhet sor.
- (22) A meglévő idős, dendrológiai, természeti vagy táji értéket képviselő fasorokat javasolt megőrizni.
- (23) Az utak információs, közlekedésbiztonsági, megállási-parkolási és szociális létesítményeit is célszerű tájbailleszteni.
- (24) Nagy méretű kereskedelmi információs táblák, óriásplakátok elhelyezése az út mentén – amennyiben az tájképvédelmi szempontból értékes területet érint – kerülendő.
- (25) A zajvédő falakat, töltéseket tájba illő módon javasolt kialakítani (az anyaghasználatra megkötések írhatók elő).
- (26) Az építési és helyreállítási munkákat olyankor és úgy javasolt végezni, hogy az ott élő állatfajok utódnevelését ne akadályozza, ne veszélyeztesse. A munkálatok elvégzésére a természetvédelmi hatóság szükség esetén időbeli korlátozást szabhat meg.
- (27) A nyomvonal-korrekciókat, vagy racionalizálás miatt felhagyott régi nyomvonalakat az eredeti, vagy a közvetlen környezetében azóta kialakult művelési ágba célszerű visszahelyezni, műszaki és biológiai rekultivációval /Tvt. 7.§ (2) b)/.

- (28) A rekultivációs (mechanikai, kémiai, biológiai rekultiváció) módszereket minden esetben a helyi adottságok figyelembe vételével javasolt megválasztani.
- (29) A felhagyott külterületi közúti épületeket, őrházakat, raktárat, hidakat és környéküket javasolt rendezni, funkciójuk végleges megszűnése esetén – ha műemléki, történeti vagy egyéb közcélú érdekből sem javasolt a megőrzésük – célszerű lebontani és területüket rendezni /Tvt. 7.§ (2) b)/.
- (30) Az útépités, karbantartás során keletkező hulladékok ideiglenes depóniái felszámolásra, helyük rendezésre szorul.
- (31) Építés, létesítés, korszerűsítés során a munkaterületet a legrövidebb ésszerű határidőn belül célszerű rendezni, a természeti környezet vizuális és biológiai állapotminőségének helyreállításával együtt.
- (32) Az utak megfelelő szélességének, lejtésviszonyának, csapadék-elvezetésének biztosítása mellett a közművezetékek talajszint alatti elhelyezését is célszerű biztosítani.
- (33) A csomópontok, hidak, és egyéb, mesterséges megvilágítást igénylő útszakaszok esetében különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a világítás kialakítását a védett és a közösségi jelentőségű állatfajok zavarása, veszélyeztetése, károsítása nélkül kell megvalósítani (Tvt. 35.§ (1) d)). A fenti előírást már a tervezési szakaszban, az érintett útszakaszok, útelemelek helyének kijelölése során célszerű figyelembe venni. Ezen szabály elsősorban a védett természeti területekre vonatkozik, de tekintettel a védett és közösségi jelentőségű fajok védettségének területtől független érvényességére, a tervezési adottságok adta lehetőségeken belül javasolt azt az egyéb területeken is alkalmazni.
- (34) Zajvédelmi létesítmények kialakítása esetén külterületen, valamint beépítésre nem szánt belterületen – a környezeti, különösen a domborzati adottságok figyelembe vétele mellett – a zajvédő falakkal szemben javasolt előnyben részesíteni a tájba illeszthető zajvédő gátak, zajvédő erdősávok kialakítását.

b) vasúti építmény engedélyezésére irányuló eljárás

- (1) A létesülő vasutak és kiegészítő műtárgyaik védett értékek fennmaradását nem veszélyeztethetik, ezért élőhelyek, ökológiai hálózati elemek előzetes feltárásával javasolt a kockázatot mérsékelni.
- (2) A létesítés területigényét célszerű minimálisra szorítani.
- (3) Új vasúti pályát védett természeti terület közelében csak a természeti értékek, természeti területek megőrzését szolgáló védőtávolság biztosításával javasolt építeni. Kivétel tehető ez alól a védett természeti értékek, területek környezetkímélő bemutatásának céljára helyreállított kisvasutak esetén.
- (4) Védett természeti területen új keskeny nyomtávú vasútvonal létesítése helyett először a meglévő és használaton kívül álló keskeny nyomtávú vasutak rehabilitációjára célszerű sort keríteni. Amennyiben további igény jelentkezne, akkor környezeti hatásvizsgálat döntheti el a létesítés feltételeit, illetve lehetőségét.
- (5) Az építési, karbantartási, helyreállítási munkákat olyankor és úgy célszerű végezni, hogy az ott élő állatok szaporodását ne akadályozza, ne veszélyeztesse. A munkálatok végzésére a természetvédelmi hatóság időbeli korlátozást szabhat.
- (6) A munkaterületet a legrövidebb ésszerű határidőn belül célszerű rendezni, a természeti környezet vizuális és biológiai állapotminőségének helyreállításával együtt.

- (7) Támogatandó, hogy a vasutak mentén a honos fajok vándorlását elősegítő zöld folyosók, illetve a fajok terjedése szempontjából megfelelő távolságra lévő természetközeli élőhelyfoltokból álló „szigetek” létesüljenek. Kerülendők azonban az olyan növénytelepítési megoldások, amelyek az élőlényeket a vasúti pálya közvetlen közelébe vonzza és ezzel megnöveli az elütésekből származó balesetek számát.
- (8) „A nyomvonal-korrekciókat és felhagyott régi nyomvonalakat az eredeti vagy a közvetlen környezetében azóta kialakult művelési ágba célszerű visszahelyezni, rekultiválásukat elősegíteni.” [Tvt. 7. § (2) b)].
- (9) „Az elhanyagolt vagy felhagyott külterületi vasúti épületeket, őrházakat, raktárakat, hidakat – amennyiben további megőrzésük nem közcélú – javasolt elbontani és a területet rendezni.” [Tvt. 7. § (2) b)].

Közutak menti növénytelepítések tájvédelmi szempontjai

A külterületi közutak növénytelepítéssel történő tájbaillesztésének alapvető módjai a véderdő-telepítés és tájfásítás. A véderdő-telepítés célja lehet közlekedési vonatkozású (hó- és szélfogó erdősáv) vagy takaró, zajcsillapító, porfogó erdősáv létesítése.

A ligetes, csoportos növénytelepítés, tájfásítás lehet közlekedésbiztonsági és esztétikai szempontú. A közlekedésbiztonsági szempontú növénytelepítés egyrészt az út nyomvonalvezetését, esetleg kereszteződések, csomópontok felismerését segíti a vezető számára, másrészt a magas esztétikai értékű, változatos növénytelepítés az útpálya monotonitását segíti megtörni és ezzel a vezető figyelmét fenntartani. Az esztétikai célú növénytelepítés az útpálya tájképben jelentkező zavaró hatását is mérsékeli.

Az esztétikai célú növénytelepítésnél – az út forgalmi sajátosságaival összhangban – szerepeljen a tájvédelmi szempontok között a tájjellegnek megfelelő, de változatos növényállomány megválasztása, amiből az átutazó a tájegység jellegzetességeinek élményével gazdagodhat.

A növénytelepítések során legyünk figyelemmel arra, hogy a nagy forgalmú utak mellett extrém élőhelyi viszonyok alakulhatnak ki (a talaj rossz vízháztartása a rézsűfelületeken, magas inszolációs hő, kipufogógázok magas koncentrációja, sózás hatása stb.), amit kizárólag nagy ökológiai tűrőképességű növények képesek elviselni.

Az úthálózat-fejlesztések jelentős termőföld területeket vesznek igénybe. Az igénybe vett biológiailag aktív felületek helyett magas biológiai teljesítőképességű, kiegyenlítő erdőtelepítések szükségesek. A tájvédelmi szempontok között elvárhatóan szerepelnie kell a lakott területek terhelését mérséklő véderdők telepítési szempontjának is.

c) állami és polgári repülőtér létesítésére és fejlesztésére irányuló eljárás

- (1) Védett természeti területen ideiglenes repülőteret csak természetvédelmi indokból, illetve havária esetén javasolt kijelölni olyan módon és helyen, hogy az a természeti területet, annak élővilágát közvetlenül ne veszélyeztesse. Ez vonatkozik a fel- és leszállópályák sávjára (légifolyosóra) is.
- (2) Az (1) esetében egyéb kapcsolódó létesítmény elhelyezése is csak ideiglenes jelleggel javasolt, hasonló feltételekkel.
- (3) Egyéb külterületen is célszerű kerülni a védett fajoknak helyet adó gyepek ideiglenes repülőtérré alakítását. A fel- és leszállópályát, illetve a mértékadó légifolyosót abból a

szempontból is javasolt vizsgálni, hogy a kis magasságban repülő gépek ne riasszák az állatokat. Különösen vonatkozik ez a ritka, fokozottan védett fajok élőhelyére.

- (4) Védett természeti terület mellett csak védőtávolság kijelölésével és biztosításával javasolt ideiglenes repülőteret kialakítani.
- (5) Az ideiglenes repülőtér működései időtartamának és időpontjának (szak)hatósági mérlegelésénél javasolt figyelembe venni az élővilág életciklusához kapcsolódó korlátozásokat (pl. fészkelési, szaporodási időszak, virágzás ideje), és ezekhez a követelményekhez igazítani az engedélyezett időszakot.
- (6) Az ideiglenes repülőtér megszüntetését követően a területet – amennyiben szükséges – célszerű helyreállítani /Tvt. 7.§ (2) b)/.
- (7) Állandó repülőtér létesítését védett természeti területen és azzal közvetlenül határosan nem javasolt engedélyezni /Tvt. 35.§ (1) a)/. Utóbbi esetben a védett természeti terület jellegétől, az élőhelytől függően kialakított védősáv biztosításával javasolható a létesítést engedélyezni.
- (8) A gyepes kifutópályával kialakított állandó repülőterek gyepfelületének fenntartását javasolt előírni - amennyiben kizáró oka nincs - legeltetéssel.
- (9) A gyepes repülőterek természetes élővilágát javasolt megőrizni, különösen, ha azon védett természeti értékek is előfordulnak.
- (10) A fel- és leszállópályák, illetve a fordulási kör – az alacsony magasság miatt – lehetőleg ne érintsen védett természeti területet /Tvt. 35.§ (1) c)/. A védett természeti terület feletti átrepülést alacsony magasságban általában akkor lehetséges – alkalmi jelleggel – megengedni, ha az riasztó hatást nem gyakorol az alatta élő állatfajokra, illetve azokat maradandóan (pl. elvándorlás, szaporodási ciklus megszakítása miatt) nem károsítja. Ennek figyelembe vétele is hozzátartozik a repülőtér létesítésének engedélyezéséhez.
- (11) Új végleges repülőtér létesítésénél, vagy a repülőtér elsődleges funkciójának megváltoztatásánál (pl. sportrepülőtér kereskedelmi vagy_nemzetközi forgalomra való átminősítése) a fenti szempontok mindegyikét javasolt vizsgálni, kiegészítve a járulékos létesítmények tájra, természetre való közvetlen és közvetett hatásával.
- (12) A végleges repülőtér fel- és leszállópályájának vizsgálata mellett számolni kell a létesítéskori (átminősítéskori) járulékos létesítményekkel (épületek, raktárak, szerelőcsarnokok, hangárak, forgalomirányító torony, üzemanyagtöltő állomás, tűzvédelmi berendezések, anyagok, víztározás stb.), illetve a közvetett hatásokkal (gépjármű forgalom, légiforgalom, környezetszennyezés különböző formái.), továbbá a későbbi fejlesztésekkel és átminősítésekkel. Mindezek figyelembevételével javasolt egy adott helyen a repülőtér létesítésére, fejlesztésére, átminősítésére adott állásfoglalást kidolgozni.
- (13) Célszerű figyelemmel lenni az adott repülőtér átminősítéséből adódó repülőgép-forgalom mennyiségi és minőségi változásaira is. Ez alatt a napi/heti forgalomban részt vevő gépek számát (a fel- és leszállások számát), illetve a géptípusokat (méret, szállító kapacitás) kell érteni.
- (14) A hosszú ideje felhagyott (pl. volt katonai) repülőterek (gyepes, vagy szilárd burkolatú) területének újrahaznosítása során tanácsos vizsgálni, hogy azokon vagy azok környezetében a repülések beszüntetése óta a természet hogyan alakította a területet. Amennyiben értékes élőhelyek alakultak ki, vagy értékes növényfajok telepedtek meg – különösen ha időközben természetvédelmi oltalom alá is került, vagy ilyen területtel közvetlenül határossá vált –, ott a természetvédelem prioritásának biztosítása mellett javasolt elbírálni az újrahaznosítás módját, mértékét, vagy a repülőtér végleges felszámolását az épületekkel, építményekkel együtt, valamint a terület rendezését, rehabilitációját.

- (15) Egyes állandó repülőterek esetében, ahol a környező területek védetté nyilvánítása később történt, mint a repülőtér létesítése, ott a repülőtér nagyobb forgalomra való átminősítéséhez, – mivel ehhez jelentős fejlesztés (területnövekedés, épületek, burkolatok, környezetszennyezés stb.) is járul –, a hozzájárulást megadni általában nem javasolt.
- (16) Építési és helyreállítási munkákat olyankor és úgy célszerű végezni, hogy az értékes fajokat életciklusukban ne zavarja, ne veszélyeztesse. Ennek biztosítására a munkálatok elvégzését a természetvédelmi hatóság időben korlátozhatja.
- (17) Az építés befejezése után a munkaterületet a legrövidebb időn belül célszerű rendezni. Javasolható ennek során a zöldfelület helyreállítása, illetve annak ápolása a megeredésig/záródásig.

Az eljárás jogi alapjai¹⁰

Eljáró hatóság

első fokon: a Nemzeti Közlekedési Hatóság regionális igazgatósága

másodfokon: a Nemzeti Közlekedési Hatóság Központi Hivatala

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről

1995. évi XCVII. törvény a légi közlekedésről,

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, c, f, g, h, 19. § (2),

2000. évi XLII. törvény a vízi közlekedésről

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

2003. évi CXXVIII. törvény a Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről

2005. évi CLXXXIII. törvény a vasúti közlekedésről

141/1995. (XI. 30.) Korm. rendelet a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény végrehajtásáról,

176/1997. (X. 11.) Korm. rendelet a repülőterek környezetében létesítendő zajgátló védőövezetek kijelölésének, hasznosításának és megszüntetésének szabályairól

21/2006. (I. 31.) Korm. rendelet a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a nyári gátak által védett területek értékének csökkenésével kapcsolatos eljárásról

263/2006. (XII. 20.) Korm. rendelet a Nemzeti Közlekedési Hatóságról

159/2010. (V. 6.) Korm. rendelet a repülőtér létesítésének, fejlesztésének és megszüntetésének, valamint a leszállóhely létesítésének és megszüntetésének szabályairól

15/1987. (XII. 27.) KM-ÉVM együttes rendelete a vasúti építmények engedélyezéséről és üzemeltetésük ellenőrzéséről,

26/1997. (XII. 12.) KHVM rendelet az ügyi hatósági eljárások díjairól 2. számú melléklete,

¹⁰ A 2010. májusban hatályos jogszabályok szerint

- 6/1998. (III. 11.) KHVM rendelet az országos közutak kezelésének szabályozásáról,
- 24/1999. (VIII. 13.) KHVM rendelet a repülőtér üzemen tartási engedélyéről
- 43/1999. (XII. 26.) KHVM rendelet a vízkészletjárulék kiszámításáról
- 15/2000. (XI. 16.) KöViM rendelet az utak építésének, forgalomba helyezésének és megszüntetésének engedélyezéséről
- 38/2001. (XI. 14.) KöViM rendelet a légi közlekedést szolgáló légiforgalmi földi berendezések engedélyezési eljárásairól és hatósági felügyeletéről
- 43/2002. (VIII. 12.) HM-KvVM együttes rendelet az állami repülőterek környezetében létesítendő zajgátló védőövezetek kijelölésének, hasznosításának és megszüntetésének részletes műszaki követelményeiről
- 50/2002. (XII. 29.) GKM rendelet a kikötő, komp- és révátkelőhely, továbbá más hajózási létesítmény létesítéséről, használatbavételéről, üzemen tartásáról és megszüntetéséről
- 5/2004. (I. 28.) GKM rendelet a helyi közutak kezelésének szakmai szabályairól
- 2044/2003. (III. 14.) Korm. határozat az országos közúthálózat fejlesztésének, fenntartásának és üzemeltetésének hosszú és középtávú feladatairól, valamint finanszírozásának egyes kérdéseiről
- 8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről
- 8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről
- 8002/2005. (MK 138.) KvVM tájékoztató a nyílt karszt területek külterületi jegyzékéről (A tájékoztató mellékletét képező jegyzéket a Környezetvédelmi és Vízügyi Értesítő teszi közzé. A jegyzék a nyílt karszt területekkel érintett földrészletek külterületi helyrajzi számait tartalmazza)

Szabványok

- MSZ/T 17200-2:1997 Nyomvonalas távközlő létesítmények megközelítési és keresztezési előírásai. Vasutak
- MSZ/T 20371 Természetvédelem. A közutakat keresztező ökológiai átjárók kialakítása
- MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken
- MSZ 20380:1999 Utak, vasúti pályák és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken

9. Erdészeti hatósági engedélyezési eljárás

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok¹¹

a) burkolt erdészeti feltáró út létesítése, bővítése, megszüntetése

- (1) Minden erdészeti feltáró út alapvetően megváltoztatja a térség vízháztartását, ami kifejezetten káros, ezért csak különösen indokolt esetben javasolt támogatni a létesítésüket.
- (2) A burkolt erdészeti feltáró út lehetőleg már meglévő földút nyomvonalán haladjon, kivéve, ha a meglévő földút nyomvonalánál tájvédelmi szempontból kedvezőbb megoldás is kínálkozik.
- (3) Új burkolt erdészeti feltáró út tervezésekor a nyomvonalat úgy célszerű kijelölni, hogy az út ne törje meg a táj egységét, a domborzat harmóniáját, és ne okozza az erdővel borított táj durva megváltozását /Tvt. 7.§ (2) a), valamint MSZ 20365:2003/.
- (4) Az erdészeti út vízszintes és magassági vonalvezetését a terepalakulathoz tanácsos igazítani, a vonalvezetés lehetőleg kövesse a rétegvonalakat /MSZ 20365:2003/.
- (5) Ha az út olyan helyre kerül, ahol az értékes tájkép miatt kilátó is épült, akkor a kilátóból látható területen különösen kell ügyelni az út tájba illő nyomvonallevezetésére. A fő kilátási helyekről az utat különös gonddal javasolt takarásban vezetni, tájbailleszteni. Célszerű elősegíteni a kilátópontról feltárulkozó táj látványának megőrzését.
- (6) A feltáró út vízszintes vonalvezetésére – az 1. sz. mellékletben szereplő területeken – több megoldást javasolt megtervezni.
- (7) Feltáró út vízszintes vonalvezetésének tervezésekor kerülni kell a védett, különösen fokozottan védett fajok élőhelyének zavarását /Tvt. 35.§ (1) a), 43.§ (1)/, és megőrzendő az értékes földtudományi képződmények /Tvt. 19.§ (2)/, kunhalmok (halomsírművek) és földvárak.
- (8) Az út felépítményét, műtárgyait, meredek rézsű- és árokburkolatait természetes anyagból javasolt megépíteni.
- (9) Az utak burkolatát lehetőleg igazítani kell a táj jellegéhez és a leginkább helyinek tekinthető anyag(ok) használatához. Lehetőleg előnyben részesítendő a különböző stabilizációs, továbbá makadám burkolatok. Célszerű kerülni a felhagyás után bontást igénylő, továbbá a környezetre ártalmas anyagú burkolat alkalmazását. Védett természeti területeken tilos a környezetre ártalmas anyagú burkolat alkalmazása /Tvt. 35.§ (1) a)/.
- (10) Az utak felszíni vízelvezetését, az út alatti vízátervezéseket és a műtárgyak kialakítását úgy javasolt megtervezni, hogy ne befolyásolja hátrányosan a környező területek vízháztartását.
- (11) Az útépitést követően a beruházótól elvárható a terület helyreállítása.
- (12) Az erdészeti feltáró út magánút, olyan úttípus, amely közforgalom elől el van zárva. Meglévő erdészeti út burkolását abban az esetben javasolt engedélyezni, ha az út közforgalom előli elzárása biztosítható. A természetvédelmi hatóság a közforgalom előli elzárás megoldására sorompó építésen túl egyéb létesítmények építését (árkolást), ill. intézkedéseket (pl. folyamatos őrzést) is előírhat.
- (13) Új utak építését úgy célszerű megoldani, hogy élőhelyeket, életközösségeket, ökológiai egységeket ne határoljanak el egymástól, továbbá védett, különösen fokozottan védett fajok élőhelyét ne zavarja.

¹¹ 2009. március óta tájvédelmi szakhatósági hatáskör csak a tájképvédelmi rendeltetésű erdő esetén van.

b) erdőnek, illetve fásításnak minősülő földrészlet igénybevétele

- (1) Természetes vagy természetközeli erdők és a természetközeli zárt erdő fenntartására alkalmas termőhelyen álló erdők mezőgazdasági művelésbe vonását nem javasolt támogatni.
- (2) 40%-nál meredekebb lejtőkön folyamatos (lehetőleg idős faállományból álló) erdőborítás kialakítása célszerű, és csak olyan felújítási módokat javasolt alkalmazni, melyekkel e folyamatos erdőborítás a felújítás során is biztosítható. E területek mezőgazdasági művelésbe vonása nem támogatható. Kivételt képeznek a természetvédelmi célú beavatkozások: pl. természetközeli nyílt gyeptársulások helyreállítása az arra alkalmas termőhelyeken, vagy ha a tájidegen fajok visszaszorítása a művelési ág változtatást szükségessé teszi.
- (3) 12-40% meredekségű lejtőn a folyamatos (idős faállományból álló) erdőborítás fenntartása és a folyamatos erdőborítást biztosító erdőfelújítási módok alkalmazása javasolt, mezőgazdasági művelést csak gyeper (rét, legelő), tehát egész évben növényborítást nyújtó hasznosítás esetén javasolt engedélyezni. Déli kitettség esetén 17% lejtésig szőlő, gyümölcsös telepítése elfogadható.
- (4) Funkcionálisan védelmi rendeltetésű erdőterület termelésből való kivonása csak a védelmi ok megszűnése után fogadható el (pl.: ipari létesítmény megszűnése).
- (5) A termelésből kivont erdőterület pótlásáról gondoskodni kell, olyan módon, hogy a település külterületi zöldfelületi rendszerének erdőterületi aránya, szerkezete fennmaradjon, illetve kiegészüljön.
- (6) Természetközeli erdők területének termelésből való kivonása általában nem támogatható. Ez alól mindössze a természetvédelmi, illetve a feltétlenül szükséges erdőgazdálkodási célt lehet kivételnek tekinteni.
- (7) Tájképvédelmi szempontból jelentős gerinceken, csúcsokon erdőterület termelésből történő kivonása kerülendő.
- (8) Az erdőterület termelésből kivonható, ha azt a természetvédelmi kezelési szempontok (pl. cserje-, illetve gyeptársulások védelme) indokolják.
- (9) Amennyiben az igénybevétele időleges jellegű (pl.: építési felvonulási terület célja), csak az időleges kivonást vagy rendeltetészerű használatot akadályozó igénybevételt javasolt támogatni.
- (10) Termelésből való időleges kivonás általában akkor javasolt, ha csak olyan célból történik, amely nem akadályozza meg az erdőterület későbbi helyreállítását.
- (11) Csak olyan erdőterület vonható ki időlegesen termelésből, ahol a természeti, táji értékek nem károsodnak a kivonás következtében.
- (12) Ideiglenes használat után a területet az ökológiai viszonyoknak és termőhelyi adottságoknak megfelelő őshonos fa- és cserjefajok telepítésével javasolt újraerdősíteni. Telepítéskor javasolt a természetkímélő megoldások alkalmazása.
- (13) A rendeltetészerű használatot akadályozó igénybevétele által érintett területet a lehető legkisebb kiterjedéssel célszerű meghatározni.
- (14) Az igénybevétele szükségességének megszűnése esetén az épített elemeket javasolt felszámolni, illetve az igénybe vett területet helyreállítani, és a termőhelyi adottságoknak megfelelően újraerdősíteni.
- (15) Az építési, karbantartási, helyreállítási munkákat csak akkor és úgy lehet végezni, hogy az ott élő védett állatfajok egyedei vonatkozásában ne ütközzön a Tvt. 43.§ (1) bekezdésébe ütköző

tilalomba, a nem védett állatfajok egyedeit illetően pedig célszerű, hogy a munkálatok azok szaporodását ne akadályozzák, ne veszélyeztessék.

- (16) A munkaterületet a legrövidebb ésszerű határidőn belül javasolt rendezni a természeti környezet vizuális és biológiai állapot-minőségének helyreállításával.
- (17) Erdőrészek bekerítése csak az erdőfelújítás eredményességének biztosítása érdekében történhet (vadvédelmi kerítés). A veszélyeztetett időszak elteltével javasolt a kerítéselemek eltávolítása.

Az erdők és fásítások tájvédelmi szerepe és az eljárás általános szempontjai

A természetközeli állapotú, többszintes erdőtársulás az egyik legmagasabb biológiai teljesítőképességű zöldfelületi elem. Az erdőterületek ökológiai hálózaton belül betöltött fontos szerepükön túlmenően, fontos településökológiai, ezen keresztül környezetvédelmi és környezet egészségügyi szerepet is betöltenek. A település külterületi zöldfelületi rendszerében fontosak a mezővédő erdősávok, tájfásítások, az épített létesítmények melletti véderdő funkciójú erdőterületek. Az erdőterületek ökológiai hálózatban betöltött szerepének, a kiegyenlítő, védő funkciójának, térszerkezetének megőrzése és fejlesztése tájvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű.

Az eljárás során tekintettel kell lenni arra, hogy a megszüntetett erdőterületek pótlására új helyen létesített erdőterületek csak több évtized után érhetik el a korábbi, beállott állományok biológiai teljesítőképességét. A védelmi rendeltetésű erdőterületek az adott helyen töltik be szerepüket, azok elhelyezkedésének megváltoztatása csak a védelmi ok megszűnése után fogadható el.

Törekedni kell arra, hogy az erdőterületek, tájfásítások elhelyezkedésének módosítására, fejlesztésére tájvédelmi szempontok figyelembevételével végzett komplex területi tervezés nyomán kerüljön sor.

Amennyiben nem az erdészeti hatóság által történt a szakhatósági megkeresés, ellenőrizni szükséges, hogy a tárgyi erdőrészlet, fásítás, az erdőtörvény hatálya alá tartozik-e. Védett természeti területen és Natura 2000 területen az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény hatálya alá nem tartozó fa, facsoport, fasor, fás legelőn lévő fa kivágásához, telepítéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges /Tvt. 38. § (1) e), 275/2004. Korm. rend. 9. §. (2) c)/.

Az eljárás jogi alapjai¹²

Eljáró hatóság

első fokon: a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal megyei szinten működő területi szervei közül tíz kijelölt jár el

másodfokon: a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központja

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (1), (2) a, b, c, d, g, h, 19. § (2),

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

¹² A 2010. májusban hatályos jogszabályok szerint

274/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal létrehozásáról és működéséről

1110/2004. (X. 27.) Korm. határozat a Nemzeti Erdőprogramról 2006-2015.

96/2009. (XII. 9.) OGY határozat a 2009-2014 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programról

Szabványok

MSZ 20365:2003 Természetvédelem. Erdészeti földutak és erdészeti közelítő nyomok természetvédelmi oltalom alatt álló erdőkben

MSZ 20369:2003 Természetvédelem. Műtárgyak és műszaki létesítmények természetvédelmi oltalom alatt álló erdőkben

10. Bányászati szakigazgatással kapcsolatos eljárások

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) kutatásra vonatkozó műszaki üzemterv jóváhagyása

- (1) Kutatás esetén csak a kutatási tevékenységgel okozott hatások (pl. fúrások, taposás) vizsgálhatóak, nem pedig a későbbi esetleges bányászati tevékenységé. Amennyiben a kutatás engedélyezése során feltételezhető, hogy a bányászat táj- és természetvédelmi akadályokba (jogszabályba) ütközik, ezt a kutatásra adott szakhatósági állásfoglalás indokolásában célszerű előre jelezni.
- (2) Ha a területen előforduló természeti értékek indokolttá teszik, kutatást csak a vegetációs időszakon kívül javasolt engedélyezni.
- (3) A letermelt termőtalaj további sorsát tekintve megfontolandó, hogy azt az elszállítás helyett a tájrehabilitáció során a helyszínen fel lehet-e használni.
- (4) Szikes felszíneken, meredek térszíneken a felvonulást, a fúrásos és a geofizikai, geokémiai kutatásokat száraz vagy fagyos időben javasolt végezni.
- (5) A felvonulást és szállítást lehetőleg a már meglévő utakon kell lebonyolítani.
- (6) Fúrásos kutatás során az iszapgödört fóliával ki kell bélelni, a kutatás befejezése után a felszínt helyre kell állítani, a betonlapot el kell bontani, a maradék fúróiszapot, betontörmelékét a területről el kell szállítani, hulladéklerakóban kell elhelyezni.
- (7) A geokémiai mintavételezés nyomvonalainak kitérését a növényzet lehető legkisebb sérelmével kell megoldani. A nyomvonalakat és mintavételi helyeket olyan módon kell megjelölni, hogy a jelölés a kutatás befejezése után eltávolítható legyen.
- (8) A kutatóárkokat a kutatás befejezése után vissza kell temetni, felületüket el kell egyengetni.

b) bányatelek megállapítása

- (1) Mivel a bányatelek-fektetés egy jogi aktus, amely önmagában bányászati tevékenység végzésére nem jogosít, a bányatelek-fektetést nem lehet megakadályozni a bányászat esetleges káros hatásaira való hivatkozással. A bányatelek-fektetéshez a hozzájárulást akkor lehet megtagadni, ha az adott területen konkrét jogszabályi előírás folytán egyáltalán nem lehet bányát nyitni. A hozzájárulás megadása esetén a bányászat esetleges káros hatásait az indokolásban célszerű jelezni.
- (2) A természeti, táji értékek védelme érdekében a bányatelek-fektetés során védőpillért lehet kijelölni.
- (3) Szilárdásvány bányászata esetén tájrendezési előterv beadását javasolt előírni, amely tartalmazza az újrahatszósítási célt, illetve a tevékenységet befolyásoló természet- és tájvédelmi feltételeket.
- (4) A bányatelket úgy javasolt kijelölni, hogy a bányát megközelítő, rávezető út természeti, táji érték veszélyeztetése nélkül kialakítható legyen, lehetőleg a már meglévő utak felhasználásával.
- (5) A tervezett bányatelek lehetőleg ne érintsen természeti területet, védett, illetve védelemre tervezett természeti területet, ex lege védett értéket, ökológiai hálózat magterületét, ökológiai

és zöldfolyosót, NATURA 2000 területet, azok védőterületét és egyedi tájértéket /Tvt. 6.§ (2), 20.§ (1)/.

- (6) A bányatelek megállapítása, módosítása során célszerű figyelembe venni a bányászati tevékenység várható tájképi hatásait, a talajvíz várható szintváltozásával érintett élőhelyek veszélyeztetettségét.
- (7) Természetes vízjárású folyók partja mentén min. 50 m, az alámosott parton 60 m védőszegélyt érintetlenül kell hagyni.

c) bánya műszaki üzemi tervének jóváhagyása

- (1) Javasolt megismételni a bányatelek-fektetés és – ha volt - a környezetvédelmi eljárás során tett előírások közül azokat, melyek az adott tervidőszakban értelmezhetők.
- (2) Meg kell vizsgálni, hogy az előző engedélyezési eljárásokban meghatározott előírások teljesültek-e, elsősorban a védőtávolságok, védőpillérek, meddőkezelés és a védősávok kezelése tekintetében.
- (3) Erdős területeken a fakitermelés, erdőirtás ne haladja meg a tervidőszakban művelésbe vett területet.
- (4) Kőbányák esetén, amennyiben a műszaki feltételek már lehetővé teszik, javasolni kell a meddő bányaüregbe történő visszatöltését.
- (5) Meddőhányók kialakítására csak bányatelken belül kerülhet sor.
- (6) Lefűződött medrekben, holtágakban, természetes vízjárású folyók partja mentén min. 50 m-en, az alámosott parton 60 m-en belül meddő elhelyezése nem kívánatos.
- (7) A művelés határán kialakítandó védősáncot rendezetten, egyenletes magassággal kell kialakítani, felszínét rendszeresen kaszálni kell a gyomosodás megelőzése érdekében.
- (8) A letermelt termőtalajt lehetőleg külön kell deponálni és a tájrendezés során talajpótlásra felhasználni.
- (9) Szorgalmazni kell a már befejezett, többé művelés alá nem kerülő bányatérsegek rendezését /Tvt. 7.§ (2) f), 20.§ (1)/.

d) bánya tájrendezési terv jóváhagyása

- (1) A tájrendezési tervnek célszerű tartalmaznia valós táj- és természetvédelmi célt szolgáló műszaki és biológiai megoldásokat, illetve az ezzel foglalkozó tervfejezetet: a bányafalak, rézsűk, meddőhányók (külső és belső hányók) és a bányaudvar erózió elleni védelmét szolgáló növényzet fajait, a telepítés módját és idejét stb.
- (2) A bánya tervezett utóhasznosítása harmonikusan illeszkedjen a környezet meglévő tájhasználatához és a meglévő táji, természeti értékekhez /Tvt. 7.§. (2) f), h)/.
- (3) Javasolható, hogy a tájrendezés csak olyan műszaki megoldással történjen, hogy másutt újabb tájsebek a helyreállításból következően ne keletkezzenek.
- (4) A helyreállítás során alkalmazott műszaki megoldások lehetőleg ne veszélyeztessenek, ne szüntessenek meg se táji, se természeti értékeket, beleértve a bányaművelés során feltárt értékeket is.
- (5) A bányatelek határán sem a végrézsű, sem a meddőhányók körvonala nem érhet túl. Ha szükséges, javasolható a maradó rézsűt hozzáhordással kialakítani.

- (6) A bánya helyreállítási/tájrendezési tervének célszerű tartalmaznia a telepített gyepek elgyomosodás elleni védelmét biztosító megoldásokat is.
- (7) Amennyiben a tájrendezés során idegen, más helyről hozott humuszos termőtalajt használnak fel, javasolt előírni, hogy az idegen talajjal együtt behozott magvak nem veszélyeztethetik a környező természeti területet elgyomosodással, nem okozhatnak flóraszennyezést.
- (8) Védett természeti területen, nyílt vagy vékonyan fedett karszterületeken a vízbázisok védelme érdekében a bányaterület helyreállításához más helyről hozott humuszos termőtalaj terítése nem javasolt /Tvt. 19.§ (3)/.
- (9) A bányák tájrendezése – különösen a bányatavak helyreállítása – során javasolt megőrizni a természetesen regenerálódott, az évek során kialakult értékes élőhelyeket.
- (10) A fokozottan védett, veszélyeztetett fajok élőhelyén csak kivételes esetben, balesetvédelmi és vagyonszabványi okból javasolt a beavatkozás, az élőhelyek megőrzésének maximális figyelembevételével /Tvt. 42.§ (1), 43.§ (1)/.
- (11) Gondoskodni kell a visszamaradt tájrendezett bányaterület élet- és balesetvédelmi kialakításáról (pl. védőkorlát, kerítés, védőháló).
- (12) Beépítésre nem szánt területen található bányatavakat feltölteni csak abban az esetben lehet, ha a bányató nem élővíz.
- (13) Bányatavak részleges feltöltéséhez kommunális hulladék vagy más, a bányató élővilága számára veszélyes anyag használata nem javasolt. Elsődlegesen a meddőanyag visszatöltése célszerű, kivéve, ha a bányászat megőrzésre érdemes földtani értéket tárt fel, és a visszatöltés ennek megmaradását veszélyeztetné.
- (14) Bányaudvar, bányagödör termőföldfeltöltéssel való tájrendezésénél célszerű vizsgálni a feltöltési anyag származását és minőségét is.
- (15) A meddőhányók hányólábi terén (előzetes tömörítés, rézsű- és felületrendezés után) illetve, a hányók egyéb részein javasolt szorgalmazni azok fásítását, és/vagy gyepesítését.
- (16) Tájrendezés kivitelezése – amennyiben az erdősítéssel jár – az erdősítés (ötéves ápolás utáni) átadásával, erdő művelési ágba való átsorolásával ér véget.
- (17) A toxikus anyagot tartalmazó meddőhányók fásításához nem minden esetben javasolható az őshonos fajok alkalmazása, de inváziós fajok meddőhányókra telepítése sem támogatható.
- (18) A végrézsűk és meddőhányók meredekségét úgy kell kialakítani, hogy lejtőmozgások ne következzenek be, a talaj lemosódása ne akadályozza a növényzet megtelepedését.
- (19) A meddőhányók magassága és meredeksége lehetőleg igazodjon a környezet morfológiájához, túlságosan magas és meredek meddőhányó visszahagyása nem javasolható.

d) szénhidrogén-szállító és -elosztó vezetékek, illetve tartozékaik építése

- (1) A szénhidrogén-szállító vezeték nyomvonalát célszerű úgy meghatározni, hogy a vezeték létesítése és működése még havária esetén se okozza jelentős természeti érték károsodását, megsemmisülését. Karszterületek esetében a vezetékek, illetve tartozékaik létesítése – ha van egyéb ésszerű alternatíva a nyomvonallal – kerülendő. A karszton futó vezetékek működtetésének követelményeit egyéb területekhez képest javasolt körültekintőbben elbírálni.
- (2) A munkaterületet javasolt a legrövidebb ésszerű határidőn belül rendezni. A természeti környezet vizuális és biológiai állapotminőségének helyreállításával együtt.

- (3) Új szénhidrogén-szállító vezeték nyomvonala lehetőség szerint ne érintsen védett természeti területet és értéket.
- (4) Elosztóvezetéseket meglévő vonalas létesítményekkel együtt, vagy azok közelében javasolt elhelyezni.

Bányaterületek biológiai helyreállításának szempontjai

Mezőgazdasági utóhasznosítás esetén csak nem inváziós fajok/fajták telepítése javasolt.

Beépítésre nem szánt területen minimálisan a frissen rendezett felületek gyepesítése szükséges. A gyepfelületeket a gyomosodás megelőzésére azok megerősödéséig rendszeresen kaszálni kell.

Erdő- és cserjetelepítéshez a megváltozott talajadottságnak és mikroklimatikus viszonyoknak megfelelő őshonos fajok felhasználása javasolt. Amennyiben őshonos fafajok nem alkalmazhatók – termőhelyfeltárási szakvélemény alapján – ideiglenesen, a termőhely állapotának javulásáig nem inváziós, pionír jellegű tájidegen fafajok is telepíthetők, illetve őshonos fajokkal elegyítve felhasználhatók.

Az eljárás jogi alapjai¹³

Eljáró hatóság

első fokon: bányakapitányság

másodfokon: Magyar Bányászati és Földtani Hivatal

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról 5. §, 6. §, 22. §, 24. §, 27. §, 36. §, 49. §,

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (1), (2) f, h 19. § (2), 20. § (2), (3),

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

203/1998. (XII. 19.) Korm. rendelet a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény végrehajtásáról

239/2000. (XII. 23.) Korm. rendelet a bányatavak hasznosításával kapcsolatos jogokról és kötelezettségekről

267/2006. (XII. 20.) Korm. rendelet a Magyar Bányászati és Földtani Hivatalról

12/2003. (III. 14.) GKM rendelet a védő- és határpillérek méretezéséről szóló Bányabiztonsági Szabályzat kiadásáról

96/2005. (XI. 4.) GKM rendelet a bányafelügyelet hatáskörébe tartozó sajátos építményekre vonatkozó egyes építésügyi hatósági eljárások szabályairól

8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről

8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről

¹³ A 2010. májusban hatályos jogszabályok szerint

11. Régészeti feltárások, illetve a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 63. § (2) bekezdés a), b) és g) pontjában meghatározott tevékenység engedélyezése

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

- (1) Régészeti feltárást - különös tekintettel a próbafeltárássra, illetve a műszeres lelőhely-felderítésre - a régészeti tudományos szempontok figyelembe vétele mellett védett természeti területen (ex lege védett kunhalom és földvár területén különösen) a terület lehető legkisebb mértékű bolygatásával, a lehető legkisebb földmunkával kell végrehajtani. Általánosságban a régészeti feltárást a kutatási területen előforduló védett természeti értékek lehető legnagyobb kíméletével, illetve lehető legkisebb mértékű zavarásával kell elvégezni.
- (2) Amennyiben a régészeti feltárás során kitermelt földtömeget helyben deponálják, azt olyan helyen és módon kell megtenni, hogy az semmilyen módon ne károsítsa a kutatási területen előforduló értékes élőhelyeket, illetve védett természeti értékeket.
- (3) A depóniákat a régészeti feltárás végeztével föl kell számolni, a domborzat eredeti állapotát vissza kell állítani.
- (4) A régészeti feltárás végeztével a kutatási területet a legrövidebb ésszerű határidőn belül rendezni kell a természeti környezet vizuális és biológiai állapotminőségének helyreállításával együtt.
- (5) Kunhalom, földvár feltárása után a megbontott földművet – ha az nem szolgál bemutatót – a feltárás előtti állapotnak megfelelően kell helyreállítani.
- (6) Tereprendezés és egyéb talajmunka nem engedélyezhető, amennyiben az várhatóan védett fajok elpusztításával, élőhelyük megsemmisítésével jár.
- (7) Tereprendezés és egyéb talajmunkák akkor sem veszélyeztethetik, károsíthatják a védett fajokat, társulásokat és azok élőhelyét, ha azok nem a beavatkozás területén fordulnak elő, de annak hatásterületén találhatóak (Tvt. 42.§ (1) (2), 43.§ (1)).
- (8) Fa telepítése esetén kerülni kell az inváziós fajok, fajták alkalmazását (ld. 346/2008. Korm. rendelet melléklete).
- (9) Műemlékhez tartozó ingatlanterületen történő fakivágás, illetve ültetés esetén vizsgálni kell, hogy az érintett egyed nem tartozik-e a természet védelméről szóló törvény, illetve az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló jogszabályok hatálya alá, illetve ha igen, megállapítható-e a felügyelőség hatósági hatásköre.

Tereprendezés és egyéb talajmunkák esetén szükséges vizsgálatok

Tereprendezés, illetve egyéb talajmunka esetén meg kell vizsgálni, hogy

- az érintett terület természetvédelmi oltalom alatt áll-e, vagy esetleg védelemre tervezett terület;
- az érintett területen, vagy annak közvetlen közelében előfordul-e országos vagy közösségi védettséget élvező növényfaj, növénytársulás, állatfaj élőhelye, geológiai érték, egyedi tájérték;
- a beavatkozás esetén számolni kell-e a természeti értékek zavarásával, megszűnésével;
- a tereprendezés következtében változott-e olyan mértékben a terület felszín alatti és feletti vízháztartása, hogy az az érintett területen kívül előforduló élőhelyek ökológiai adottságait megváltoztatná.

Az eljárás jogi alapjai¹⁴

Eljáró hatóság

első fokon: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal regionális irodái

másodfokon: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal központi szerve

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (1), (2), a, c, d, h,

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről 56. § és 57. §,

2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről,

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

308/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalról

346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről

---

¹⁴ A 2010. májusban hatályos jogszabályok szerint

GYAKORLATI TANÁCSOK A FELÜGYELŐSÉG HATÓSÁGI HATÁSKÖRÉBEN VÉGZETT ELJÁRÁSOKHOZ

1. Vízforgalomszabályozási eljárás

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) Felszíni vízelvezetési építési, átalakítási, megszüntetési

- (1) A parti élőhely védelme érdekében a természetes tavak medrében – parti mólók és kikötők kivételével – építmények, műtárgyak létesítése kerülendő.
- (2) A vitorlások kikötők, csónak menhelyek létesítése - amennyiben egyéb feltételek biztosítottak - csak abban az esetben javasolt, ha az a meglévő természetes vegetáció, a vízínövényzet, a nádas területi és minőségi veszélyeztetése nélkül történik.
- (3) Új kikötő létesítésénél célszerű figyelembe venni a csatlakozó parti telekviszonyokat, annak táj- és természetvédelmi állapotát a beruházás előtti és utáni állapotának összevetésével. Vizsgálat tárgya lehet, hogy megfelelő módon biztosítható-e a kikötő üzemben tartásához elengedhetetlen parti, partközeli létesítmények elhelyezéséhez szükséges terület, illetve, hogy a táji, természeti értékek, valamint a településképp megőrzését a tervezett létesítmények nem veszélyeztetik-e? Célszerű fokozott figyelmet fordítani a kikötő üzemeltetésének később jelentkező természetvédelmi, tájvédelmi hatásaira is (pl. gépjármű forgalom növekedésének, szerviz igénynek, üzemanyag-töltő állomásnak, szálláshelyeknek a hatása a parti, partközeli, vízi vegetációra, élőhelyre, tájképre), amelyeket már az engedélyezés során javasolt számításba venni.
- (4) A vitorlások kikötők hullámtörő gátjainak, kikötő mólóinak létesítésekor - amennyiben műszakilag lehetséges - előnyben részesítendő a mérnökbiológiai módszerek, a természetes anyagok alkalmazása.
- (5) A természetes és természetközeli vízfolyások, vizes élőhelyek esetében 50 m, tavak esetében 100 m védősáv – amennyiben a terület természeti terület – a Tvt. 18.§ (3) bekezdése alapján korlátozás alá esik. A parti védősávon belül, továbbá vízfolyások hullámterében új épületek, építmények nem létesíthetők. Vízügyi létesítményekhez, halastavakon halászattal, hajózással kapcsolatos létesítményekhez – amennyiben más táj-, természetvédelmi feltételek nem zárják ki – esetenként hozzájárulás adható. Ezeken a területeken minden olyan tevékenység kerülendő, amely az élőhelyet szennyezi, károsítja.
- (6) Új víziállás alapterületének méretezésénél javasolt a legfeljebb 6 m² felülettel számolni.
- (7) Horgászállást a nád védelme érdekében a nádfal előtt min. 5 m távolságra javasolt létesíteni.
- (8) A vízi élőhelyek védelme érdekében új víziállás létesítésénél célszerű 80-100 m távolságot tartani a legközelebbi horgászállásig.
- (9) A víziállás megközelítéséhez a nádas védelme érdekében nem javasolt annak az egységét megbontó bejáró (pl. földmóló, fastég) létesítése.
- (10) A meglévő, engedéllyel üzemelő strandok területét nem javasolt beépítésre szánt területté nyilvánítani és beépíteni. A strandok fejlesztése során legfeljebb 5%-ot nem meghaladó beépítés javasolt. A strand területének min. 50 %-át célszerű növényzettel fedetten kialakítani.

- (11) A már meglévő zagyterek területének – felhagyásuk utáni – hasznosítása elsődlegesen lehetőleg zöldterület vagy erdő legyen. Tájbaillesztésüket ennek megfelelően célszerű megoldani.
- (12) Települések belterületén lévő természetes vizek partján a közhasznú parti sétány kialakítását javasolt szorgalmazni, a meglévő természetes növényzet megtartásával.
- (13) Hajó-, vitorlás- és csónakkikötők mólóinál, valamint partvédművek, horgászbejárók, horgászállások felújításánál – ahol műszakilag megoldható és a tájvédelmi követelmények indokolják – javasolható a természetes anyaghasználat, a mérnökbiológiai módszerek alkalmazása.
- (14) Bányászati tevékenység következtében keletkezett vízfelületekkel (pl. bányatóval) kapcsolatos vízilétesítmény engedélyezési eljárásában vizsgálni kell a tervezett vízilétesítmény illeszkedését az érvényben lévő, elfogadott bánya tájrendezési tervhez. Amennyiben a vízilétesítmény megvalósítása a tájrendezési terv alapján az engedélyezési tervben foglalt műszaki megoldás szerint szükséges, akkor a tájrendezési terv által megadott kereteken belül lehet tájvédelmi, természetvédelmi előírásokat érvényesíteni. Olyan előírás, korlátozás nem írható elő, amely az érvényes tájrendezési tervvel ellentétes.
- (15) Bányató esetében bánya-tájrendezési terv hiányában a tervezett vízilétesítmény engedélyezési eljárásakor célszerű megkérni a vízilétesítmény szükségességét indokoló tájrendezési tervet, vagy azt helyettesítő alátámasztó dokumentáció elkészítését. Ebben javasolt előírni a bányató és környezetének kialakítására tett javaslatot, a hasznosítás célját, a tájbaillesztés módját, a vízilétesítmény szerepét és szükségességét a tájrendezés folyamatában és mindezek várható hatásait a környező tájra, élőhelyekre, különös tekintettel a védett természeti értékekre, területekre. A dokumentáció alapján, a vonatkozó jogszabályok keretein belül célszerű érvényesíteni a táj-, természetvédelmi követelményeket a vízilétesítmény engedélyezése során.
- (16) Vízilétesítmény létesítése általában akkor támogatható, ha az illeszkedik az elfogadott bánya-tájrendezési tervhez, különösen annak tájvédelmi, természetvédelmi célkitűzéseire.
- (17) Nem támogatható általában olyan vízilétesítmény létesítése, amely közvetve, vagy közvetlenül károsíthatja a természetes életközösséget, elősegítheti a táj degradációját, megakadályozhatja a bányató és környezetének rendezését, rehabilitációját.

b) vízimunka (állóvíz- és holtág-szabályozás, folyószabályozás, vízfolyásrendezés, területi vízrendezés) végzése

- (1) A vízimunkák engedélyezési dokumentációjától elvárható, hogy részletezze a munkálatok egész vízgyűjtőre gyakorolt hatásának vizsgálatát.
- (2) A vízimunkák során a vizek öntisztulási képességének javításához a növényzet megőrzése is hozzájárulhat.
- (3) A vízimunkák során is célszerű biztosítani az eredeti tájképi elemek térharmóniájának, esztétikai értékének és a természetközeli állapotának megmaradását, a műtárgyak tájbaillesztését, degradált területen a tájrehabilitációt. Ez utóbbihoz a régi térképek adhatnak alapot.
- (4) A vízimunkák során a medrek, partok és partközeli területek vonatkozásában javasolható megőrizni a holtágak, folyók természetközeli állapotát.
- (5) Vízimunkák során a helyi lehetőségek figyelembe vételével és a műszaki adottságok keretein belül javasolható a természetes, vagy természetközeli anyaghasználat, a mérnökbiológiai megoldások alkalmazása.

- (6) A vízimunkákkal járó rézsűvédelmi, töltésvédelmi munkák során külterületen növénytelepítéskor, – amennyiben műszakilag lehetséges – a helyi ökológiai viszonyoknak megfelelő őshonos fajok telepítését célszerű előnyben részesíteni.
- (7) A medrek és földművek megjelenése – a hidraulikai és műszaki lehetőségek határáig – legyen természetes, vagy természetyszerű. A műszaki megoldás kiválasztásánál lehetőleg kerülni kell a nagy, merev, geometrikus vonalak, síkok, monoton ismétlődő térbeli formák kialakítását. A medrek természetyszerű vonalvezetésével, kanyarok és inflexiók ciklikus ismétlődésével, a művek és műtárgyaik összetett, lágy vonalú kialakításával, a parti sáv (lehetőleg honos) növényzettel történő betelepítésével célszerű tájbailleszteni.
- (8) A vízepítési munkákat időben és térben tanácsos úgy végezni, hogy az ott élő állatok szaporodását ne akadályozza, ne veszélyeztesse. Amennyiben a munkálatok a védett fajokat, élőhelyeket károsíthatják, a természetvédelmi hatósággal egyeztetett módon célszerű a munkálatokat elvégezni.
- (9) A munkaterületet a legrövidebb határidőn belül javasolt rendezni. Ennek során a természeti környezet vizuális és biológiai állapotának helyreállítása is megoldandó feladat.
- (10) Vízározó kialakításánál célszerű figyelembe venni, hogy az lehetőleg ne veszélyeztesse az alvízi oldalon, illetve a tározó medrében szükséges ökológiai vízmennyiséget, illetve illeszkedjen a tájképi, tájszerkezeti adottságokhoz. Partja lehetőleg úgy legyen kialakítva, hogy az élőlények számára átjárható legyen.
- (11) A települések belterülete, beépítésre szánt területe élővíz jogi mederhatárán belül, a vízfelület rovására lehetőleg ne növekedjen.
- (12) A térszint fölé kerülő műtárgyrészeket a tájra jellemző, a helyi ökológiai viszonyoknak megfelelő honos fákkal, cserjékkel célszerű takarni. A tájbaillesztést kivételes esetben színezéssel is elő lehet segíteni.
- (13) Kisvízfolyás-rendezésénél a meanderező vonalvezetés elősegíti a tájbaillesztést.
- (14) Kisvízfolyás-rendezésnél legalább az egyik oldalon mindig javasolható fenntartani vagy kialakítani a medret kísérő fa és cserjesávot. A parti fásítás faj és elegyösszetételét az adott táj tájképi hagyományaira és ökológiai viszonyaira alapozva célszerű megválasztani. A part menti növénytelepítést a meder fenntartásához szükséges szervízszáv biztosításával javasolt megoldani.
- (15) A keresztaszelvények kialakításánál a vízfolyás természetes, általában összetett szelvényalakjából tanácsos kiindulni.
- (16) Kisvízfolyások rendezésénél a mederszélesítést és a burkolást a meder szükséges vízszállító képességének biztosítása mértékéig javasolt kiépíteni, illetve abban az esetben is így célszerű eljárni, amennyiben az az erózió elleni védelem céljából történik.
- (17) Vízfolyásrendezésnél – különösen védett természeti területeken – célszerű előnyben részesíteni az olyan mederbiztosítási módokat, amelyen a növényzet átnő (kőszórás, sejt-idom burkolat, Gabion téglá).
- (18) A felszíni csapadékvíz közvetlenül tóba, holtágba csak akkor vezethető, ha az szennyezést, vagy jelentős mennyiségű hordalékot nem juttat az élővízbe. Szennyezett csapadékvizet az élővilág védelme érdekében nem javasolt közvetlenül vezetni felszíni vagy felszín alatti vizekbe.
- (19) Domb- és hegyvidéki vízrendezés során a felszínre jutó csapadékot a helyi viszonyokhoz alkalmazkodva kell visszatartani a talaj vízkészletének növelése céljából. A kárt okozó

vízfelesleg elvezetését szolgáló eróziócsökkentő megoldások létesítése tájvédelmi szempontból támogatásra érdemes.

- (20) A síkvidéki vízrendezés során a vízszállító, illetve belvízcsatornák létesítésénél, karbantartásánál és működtetésénél célszerű számításba venni az általa érintett területek ökológiai vízigényét.
- (21) A csatorna hatásterületén lévő természetes élőhelyek kiszáritásán keresztül azok élővilágának (különösen védett fajok esetében) pusztulását eredményező mértékű vízelvezetés, belvízkiemelés nem támogatható.
- (22) A vízvezetés műtárgyait célszerű úgy kialakítani, hogy azok ne képezzenek ökológiai gátat a természetes élővilág számára.
- (23) A véglegesen feleslegessé vált vízvezető műveket, műtárgyakat javasolt megszüntetni és a helyüket a táj- és természetvédelmi szempontoknak megfelelően rendezni.
- (24) A vízimunkák végzését, ahol műszakilag lehetséges és a táji, ökológiai igények indokolják, az EU Víz Keretirányelv célkitűzéseinek is megfelelő mérnökbiológiai módszerek alkalmazásával és őshonos növények telepítésével javasolt megoldani.

Vízi műszaki létesítmények tájbaillesztésének sajátosságai

A rideg burkolatok helyett, ahol lehet, mérnökbiológiai módszereket javasolt alkalmazni.

A dombvidéki surrantók, mederlépcsők, fenékküszöbök, rézsűburkolatok beton helyett lehetőség szerint terméskőből készüljenek.

Kis esésű vízfolyás medrét a kísérő cserjék, bokorfák gyökérzete is biztosíthatja.

A dombvidéki medret burkolt mederszakaszok helyett inkább lépcsőzéssel javasolt változó esésűvé tenni.

A lejtőmegszakító műveket (pl. vízlevezetők, sáncok, vízmosáskötő gátak) – ahol műszakilag lehetséges – növényzettel kombinálva, tájbaillesztve, természetes anyagból célszerű kialakítani.

Az eljárás jogi alapjai a 2010. májusban hatályos jogszabályok értelmében

Eljáró hatóság

első fokon: környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségek

másodfokon: Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról,

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, h, 16. § (5), 17.§. (3), 18. §. (1), (2), (3), (4), 19. § (2),

2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról,

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

- 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról,
- 22/1998. (II. 13.) Korm. rendelet a Balaton és a parti zóna nádasainak védelméről, valamint az ezeken folytatott nádgazdálkodás szabályairól,
- 74/2000. (V. 31.) Korm. rendelet a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről szóló, 1994. június 29-én, Szófiában létrehozott Egyezmény kihirdetéséről
- 239/2000.(XII.23.) Korm. rendelet a bányatavak hasznosításával kapcsolatos jogkörökről és kötelezettségekről
- 21/2006. (I. 31.) Korm. rendelet a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a nyári gátak által védett területek értékének csökkenésével kapcsolatos eljárásról
- 2000/60/EK Irányelv az európai közösségi intézkedések kereteinek meghatározásáról a víz politika területén
- 6/2002. (XI. 5.) KvVM rendelet az ivóvízkivételre használt vagy ivóvízbázisnak kijelölt felszíni víz, valamint a halak életfeltételeinek biztosítására kijelölt felszíni vizek szennyezettségi határértékeiről és azok ellenőrzéséről
- 28/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a vízszennyező anyagok kibocsátásaira vonatkozó határértékekről és alkalmazásuk egyes szabályairól
- 18/1996. (VI. 13.) KHVM rendelet a vízjogi engedélyezési eljáráshoz szükséges kérelemről és mellékleteiről,
- 4/1981. (IV. 4.) OVH elnökének rendelkezése az Országos Vízgazdálkodási Szabályzat kiadásáról,
- 2/1985. (III. 28.) OVH rendelkezés a vizeken és a vízi létesítmények vízterületén víziállások létesítéséről és használatáról, valamint a víziállások felülvizsgálatáról,

Szabványok

- MSZ/T 17200-4:1997 Nyomvonalas távközlő létesítmények megközelítési és keresztezési előírásai. Vizek, vízi létesítmények
- MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken.

2. A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII.25.) Korm. rendelet hatálya alá tartozó eljárások

A környezeti hatásvizsgálati eljárásról általában

A környezeti hatásvizsgálat a környezetpolitika egyik legátfogóbb eszköze, ami lehetővé teszi, hogy a várhatóan jelentős környezeti hatású tevékenységek megvalósíthatóságáról való döntésben – a környezetet komplexen értelmezve – a környezeti szempontokat figyelembe vegyék, valamint a döntés előkészítő folyamatban a nyilvánosság is részt vegyen.

2009. március 1. után számos eljárásban csak akkor vesz részt a felügyelőség tájvédelmi (és sok esetben természetvédelmi) szakhatóságként, ha környezetvédelmi vagy egységes környezethasználati engedély a tevékenységhez nem szükséges. Amennyiben azonban szükséges, azaz a 314/2005. (XII.25.) Korm. rendelet 1. sz., 2. sz. mellékletben szerepel, illetve a 3. sz. mellékletben szerepel és a felügyelőség döntése alapján szükséges, a környezetvédelmi eljárás során kell a tájvédelmi szempontokat körültekintően vizsgálni, és azokra is tekintettel döntést hozni, ha szükséges kikötéseket tenni, mivel a későbbi eljárásokban szakhatóságként erre már nem lesz lehetőség!

Előzetes vizsgálat

A KHV-EKHE rendelet hatálya az 1-3. mellékletében felsorolt tevékenységekre, létesítményekre, illetve azok jelentős módosításaira, változtatásaira terjed ki. Az 1. számú mellékletben felsoroltaknál a környezeti hatásvizsgálatra mindig sor kerül, a 3. számú mellékletben felsoroltaknál a környezeti hatások jelentőségétől függően.

Az előzetes vizsgálat során a felügyelőség a beadott (a rendelet 4. sz. melléklete alapján elkészített) dokumentáció, a bevont szakhatóságok állásfoglalása, a nyilvánosság véleménye, a rendelet szerinti tárgyalás, valamint az 5. számú melléklet alapján dönt arról, hogy milyen eljárás következzen (KHV kötelezettség megállapítása), meghatározza a környezeti hatástanulmány tartalmi követelményeit (a rendelet 6. sz. melléklete alapján) és megállapítja az egységes környezethasználati engedélyezéssel való összevonhatóságot.

Tájvédelem szempontjából a legfontosabb feladat annak megállapítása, hogy

- várható-e a tájat érintő jelentős hatás, figyelembe véve a rendelet 5. számú mellékletét is, valamint
- ha jelentős hatás feltételezhető, illetve ha a tevékenység az 1. számú mellékletben van felsorolva, akkor a környezeti hatástanulmány milyen tájvédelmi kérdésekre terjedjen ki, figyelembe véve a 6. számú mellékletben lévő általános tartalmi követelményeket.

Környezeti hatásvizsgálat

A környezeti hatásvizsgálat célja a tervezett tevékenység környezeti elemekre, rendszerekre és az emberre gyakorolt hatásainak feltárása, bemutatása az arról való döntés megalapozása, hogy a tevékenység következtében kialakuló új környezetállapot elfogadható-e.

A környezeti hatásvizsgálati eljárás során a felügyelőség gondoskodik a közzétételről, az érintett nyilvánosság észrevételeinek, az illetékes szakhatóságok állásfoglalásának kikéréséről, közmeghallgatás szervezéséről, illetve lehetséges országhatáron átterjedő hatások esetén a

szükséges lépésekről. A felügyelőség dönt a hatáskörébe tartozó egyéb engedélyek megadásáról is, ha annak feltételei fennállnak.

Tájvédelmi szempontjából a legfontosabb feladat annak megállapítása, hogy megfelelő-e a tájat ért hatások meghatározása, valamint hogy engedélyezhető-e és milyen feltételekkel a tevékenység.

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

- (1) Tájbaillesztési tervet célszerű előírni, amennyiben a beruházás olyan mértékben módosítja a tájképet, hogy annak megítélése, illetve a tájbaillesztés módja csak e terv alapján lehetséges. A tájba illesztéshez szükséges növénytelepítés fajösszetételéről a természetvédelmi hatósággal, illetve az illetékes nemzeti park igazgatósággal célszerű előzetesen egyeztetni.
- (2) A közvetett és közvetlen hatásterületek kijelölésének minősítése során célszerű tekintettel lenni a közvetlenül érintett élőhelyeken kívül az állatok vándorlásából, valamint a vízfolyások által szállítható szennyeződés által érinthető távolabbi élőhelyek veszélyeztetésére is.
- (3) A tervezett beruházás hatástanulmányának elemzésekor javasolt az abban foglaltakat összevetni a területi tervek természet- és tájvédelmi célú övezeteinek szabályozási előírásaival, továbbá ha készült természetvédelmi részletes kezelési terv, az abban előírtakkal. Az ebből keletkezett eredményt célszerű a szakhatósági állásfoglalás kialakításánál érvényesíteni.
- (4) A hatástanulmány összeveti a terület beruházás előtti természet- és tájvédelmi értékeit, állapotát a beruházás megvalósulása utáni állapottal, minősíti az állapotváltozást, annak tájvédelmi, természetvédelmi ökológiai vonatkozásait, következményeit, valamint javaslatot tesz a beruházás (több alternatívák közül a) legkedvezőbb módjára. A hatásvizsgálat minősítésekor javasolt megkövetelni ennek megfelelő szakmai színvonalon történt elvégzését, dokumentálását.
- (5) A beruházás ökológiai hatásait meg kell vizsgálni a kivitelezés, a működés, valamint a felszámolás időszakára vonatkozóan is, ezért a környezetvédelmi engedélyezés során az erre vonatkozó fejezetek meglétére is hangsúlyt kell fektetni.
- (6) Meg kell követelni, hogy a hatástanulmány elemezze a beruházáson kívüli, de ahhoz szorosan kapcsolódó azon járulékos hatásokat is, amelyeket a közlekedési, közművesítési, társadalmi, gazdasági, idegenforgalmi és egyéb beruházások okozhatnak a tájban, a természeti területeken, az ökológiai rendszerben.
- (7) Az olyan beruházások esetében, amelyek megvalósulása szakaszolható (pl. utaknál) és az egyes szakaszokra külön környezeti hatástanulmányok készülnek, egyes esetekben javasolható, hogy a teljes beruházásra is készüljön hatástanulmány, mivel csak a teljes beruházás környezeti kérdéseinek ismeretében lehet azt táj-, természetvédelmi szempontból minősíteni.
- (8) A 314/2005. (XII.25.) Korm. rendeletben meghatározott eljárás lefolytatása során hozott határozatban foglaltakat a szakhatósági állásfoglalás kialakításakor – amennyiben a szakhatósági részvételre az eljárási szabályok lehetőséget adnak - célszerű figyelembe venni.

Az eljárás jogi alapjai a 2010. májusban hatályos jogszabályok értelmében

Eljáró hatóság

első fokon: környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségek / gyorsforgalmi utak esetében az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség

másodfokon: Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség / gyorsforgalmi utak esetében az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség vezetője

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól,

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, 7. § (1), (2)

2003. évi CXXVIII. törvény a Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről

148/1999. (X.13.) Korm. rendelet az országhatáron áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló Espooban (Finnország), 1991. február 26. napján aláírt egyezmény kihirdetéséről

314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról

15/2000. (XI. 16.) KöViM rendelet az utak építésének, forgalomba helyezésének és megszüntetésének engedélyezéséről

Melléletek

1. melléklet

A tájvédelmi szakhatósági eljárás során kiemelt figyelemmel kezelendő területek és értékek jegyzéke

- országos jelentőségű védett természeti terület
  - külön jogszabállyal védetté nyilvánított természeti terület
    - nemzeti park
    - tájvédelmi körzet
    - országos jelentőségű természetvédelmi terület
    - természeti emlék
    - törvény erejénél fogva védett természeti terület¹⁵
      - törvény által védetté nyilvánított természetvédelmi terület (ex lege védett láp és szikes tó)
      - törvény által védetté nyilvánított természeti emlék (ex lege védett kunhalom, földvár, forrás és víznyelő)
- helyi jelentőségű természetvédelmi területek
- a fentiek védőterületei
- a fentiek bővítési területei
- védelemre tervezett természeti terület¹⁶
- európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű (Natura 2000) területek,
- természetes és természetközeli állapotban lévő gyepek, nádasok, erdők terület
- természeti területek közhiteles jegyzékében nyilvántartott terület az 1996. évi LIII. törvény által természeti területnek minősülő terület
- természeti területen lévő természetes és természetközeli vízfolyások, vizes élőhelyek
- partvonalától számított 50 méteren, tavak partjától számított 100 m-en belüli terület
- nyílt, fedetlen vagy vékonyan fedett karszterület
- felszínen és felszín alatt sekély mélységben található földtani természeti értékekkel, felszínalaktani természeti értékekkel rendelkező terület
- barlangok bejárata és felszíni területe
- védett fasorok, cserjék, egyes védett fák közvetlen környezete

¹⁵ Az ex lege védettség egy konkrét ingatlan esetében csak akkor áll fenn, ha azt a Tvt. 26.§ (3) bekezdése alapján egyedi határozattal megállapították.

¹⁶ Jogilag önmagában egy terület védelemre tervezett státusára hivatkozni nem lehet, hanem konkrétan meg kell jelölni, hogy mi alapján nem lehet hozzájárulni az adott tevékenységhez.

- fokozottan védett vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó állatfaj jellemző lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő-, vagy búvóhelye
- fokozottan védett vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó növényfaj élőhelyét magába foglaló terület
- több védett állatfaj, vagy tömeges előfordulását biztosító jellemző lakó-, élő-, táplálkozó-, költő, pihenő-, vagy búvóhelye
- több védett növényfajt vagy egy-egy védett faj egyedeinek tömeges előfordulását biztosító jellemző élőhelye
- ökológiai folyosó részét képező terület
- érzékeny természeti terület
- a Ramsari egyezmény hatálya alá tartozó terület
- egyedi tájértéknek minősített érték és közvetlen környezete
- védetté nyilvánított régészeti lelőhely
- történelmi tájak, tájrészletek
- világörökségi területek
- egyéb, országos vagy térségi jogszabályi szintű tervek által kijelölt, a táj és a természet védelmét szolgáló övezetek

Ökológiai és tájképi szempontból kiemelt jelentőségű természetes és természetközeli élőhelyek jegyzéke¹⁷

A Hinarasok

- A1 Békalencsés, rucaörömös, tócsagazos úszóhínár
- A2 Rencés, kolokános lebegőhínár
- A3 Békaszőlős, süllőhínaras, tündérrózsás, vízitökös, tündérfátylas, sulymos rögzült hínár
- A4 Békaliliomos és más lápi hínár
- A5 Víziboglárkás, tófonalas vagy csillárkamoszatos szikes hínár

B Mocsarak

- B1 Tavak zárt nádasai és gyékényesei
- B2 Tavi harmatkásás, békabuzogányos, tavi kákás, mételykórós mocsarak
- B3 Patakparti virágkákás, csetkákás, vízi hidőrös stb. mocsarak és nádasok
- B4 Zsombékosok, télisásosok
- B5 Nem zsombékoló magassárrétek
- B6 Zsiókás és sziki kákás szikes mocsarak

C Forráslápok, átmeneti és dagadólápok

- C1 Mészkerülő, illetve meszes talajú forráslápok
- C2 Tőzegmohás átmeneti lápok
- C3 Tőzegmohalápok

D Üde sík- és dombvidéki rétek és rétlápok

- D1 Üde és nádasodó láprétek-rétlápok
- D2 Kiszáradó kékperjés láprétek
- D3 Dunántúli mocsárrétek
- D4 Alföldi mocsárrétek
- D5 Patakparti és lápi magaskórósok

---

¹⁷ Forrás: Fekete Gábor – Molnár Zsolt – Horváth Ferenc (szerk.) (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer. A magyarországi élőhelyek leírása és határozókönyve. Budapest.

E Domb- és hegyvidéki gyepek

- E1 Franciaperjés domb- és hegyvidéki rétek
- E2 Veres csenkeszes hegyi rétek
- E3 Hegyvidéki sovány gyepek
- E4 Szórfűgyepek
- E5 Csarabosok

F Szikesek

- F1 Ürmöspuszták
- F2 Szikes rétek
- F3 Sziki magaskórósok
- F4 Mézpázsitos szikfokok
- F5 Padkás szikesek és szikes tavak iszapnövényzete

G Nyílt szárazgyepek

- G1 Nyílt évelő homokpusztai gyepek
- G2 Mészkedvelő nyílt sziklagyepek
- G3 Mészkerülő nyílt sziklagyepek

H Zárt száraz és félszáraz gyepek

- H1 Zárt sziklagyepek
- H2 Sziklafüves lejtősztyepprétek
- H3 Pusztafüves lejtősztyeppék és erdősztyepprétek
- H4 Stabilizálódott félszáraz irtásrétek és gyepek
- H5 Alföldi sztyepprétek

I Nem ruderális pionír növényzet

- I1 Árterek és zátonyok pionír növényzete
- I2 Lössfalnövényzet
- I3 Sziklafalak és kőfalak pionír növényzete
- I4 Görgeteg pionír növényzet

J Liget- és láperdők

- J1 Fûz- és nyírlápok
- J2 Égerlápok és égeres mocsárerdők
- J3 Bokorfüzesek
- J4 Fûz- és nyárligetek
- J5 Égerligetek
- J6 Tölgy-kóris-szil ligetek

K Üde lomboserdők

- K1 Alföldi gyertyános-tölgyesek és üde gyöngyvirágos-tölgyesek
- K2 Hegyvidéki gyertyános-tölgyesek
- K3 Nyugat-délnyugat-dunántúli bükkösök és gyertyános-tölgyesek
- K4 Dél-dunántúli ezüst hársas-bükkösök és gyertyános-tölgyesek
- K5 Középhegységi szubmontán és montán bükkösök
- K6 Törmeléklejtő erdők, szurdokerdők és sziklai bükkösök
- K7 Üde mészkerülő tölgyesek és bükkösök

L Zárt száraz lomboserdők

- L1 Mészkedvelő és melegkedvelő tölgyesek
- L2 Cseres-tölgyesek
- L3 Lombelegyes, tölgyes jellegű sziklai maradványerdők
- L4 Száraz mészkerülő tölgyesek

M Fellazuló száraz lomboserdők és cserjések

- M1 Molyhos tölgyes bokorerdők
- M2 Tatár juharos-lösz-tölgyesek
- M3 Sziki tölgyesek
- M4 Pusztai tölgyesek
- M5 Borókás-nyárasok
- M6 Sztyeppcserjések
- M7 Sziklai cserjések
- M8 Száraz-meleg erdőszegélyek

N Fenyőerdők

- N1 Mészkerülő erdeifenyvesek
- N2 Mészkedvelő erdeifenyvesek
- N3 Lucfenyvesek

Néhány fontosabb inváziós faj jegyzéke¹⁸

alkörmös (*Phytolacca americana*)
amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)
ártéri japánkeserűfű (*Reynoutria japonica*)
átoktüske (*Cenchrus incertus*)
bálványfa (*Ailanthus altissima*)
betyárkóró (*Erigeron canadensis*)
bíbor nyúljuhózzám (*Impatiens glandulifera*)
borzas kúpvirág (*Rudbeckia hirta*)
csicsóka (*Helianthus tuberosus*)
egynyári seprence (*Stenactis annua*)
fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)
gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)
japán komló (*Humulus scandens*)
kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*)
kaukázusi medvetalp (*Heracleum mantegazzianum*)
keresztlapu (*Erechtites hieraciifolia*)
kései meggy (*Padus serotina*)
keskenylevelű ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*)
kisvirágú nyúljuhózzám (*Impatiens parviflora*)
magas aranyvessző (*Solidago gigantea*)
magas kúpvirág (*Rudbeckia laciniata*)
nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*)
óriás japánkeserűfű (*Reynoutria sachalinensis*)
őszirózsa fajok (*Aster* spp.)
parlagfű (*Ambrosia elatior*)
parti szőlő (*Vitis vulpina*)
selyemkóró (*Asclepias syriaca*)
sokvirágú napraforgó (*Helianthus decapetalus*)
süntök (*Echinocystis lobata*)
sziklai szőlő (*Vitis rupestris*)
zöld juhar (*Acer negundo*)

Legfeljebb takarónövényként, egyedi elbírálás alapján telepíthető:
vadszőlő fajok (*Parthenocissus* spp.)

¹⁸ Részletesen lásd:

Mihály B. – Botta–Dukát Z. (szerk.) (2004): Biológiai inváziók Magyarországon. Özönnövények. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó. KvVM TvH tanulmánykötetei 9. Budapest

Botta–Dukát Z. – Mihály B. (szerk.) (2006): Biológiai inváziók Magyarországon. Özönnövények II. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó. KvVM TvH tanulmánykötetei 10. Budapest